

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL V • Nr.13 (216) • 30.03-5.04 1994 • 16 pagini • 200 lei

Ana Blandiana

Interviul săptămânii

Cu câteva zile în urmă ne aflăm în fața celui mai important eveniment politic al primăverii. Mă refer la publicarea sondajului IRSOP la a cărui întrebare: "Dacă duminică viitoare ar avea loc alegeri prezidențiale și s-ar prezenta aceiași candidați ca în 1992, dvs. cu cine ați vota?" s-a răspuns: pe Emil Constantinescu - 37%; pe Ion Iliescu - 27%. Dar un eveniment nu este numai evenimentul în cauză, ci și suma reacțiilor la producerea lui. Două sînt subiecții ale căror reacții mi se par semnificativ de analizat (sondajul fiind deja un test asupra evoluției bunului-sînt al principalului subiect care este cetățeanul): presa și lumea politică.

Presa. Este de necrezut, dar rezultatele sondajului IRSOP au trecut aproape necomentate în presă. Ziare și reviste care făceau seriale pe tema tabletelor lui Paul Everac, care lansează zeci de articole furibunde pe urma unei singure prostii a lui Vadim ori Păunescu, sau fac rubrici cu păreriile lui Dan Iusif și Mohora, nu au găsit spațiu pentru dezbaterile acestui moment excepțional, ciudă opțiunea pentru un președinte reprezentînd schimbarea a depășit opțiunea pentru cel care a simbolizat pînă acum continuitatea.

De ce indiferența presei? Nu mă refer la presa pro-iliesciană, care preferă să treacă în tăcere acest (pentru ea tragic) rezultat. Ci la ceaaltă presă scrisă și, după cit s-ar calcula după titluri și tiraj, majoritară. Impresia mea - sau mai bine zis observațiile - este că ziaristii scriu conform propriilor lor curiozități, propriilor idiosincrazii, după criterii minore ori întâmplătoare și nu în funcție de ceea ce în mod obiectiv este important sau neimportant. În acest caz pretextul că știrea "nu s-ar vinde" nu poate fi utilizat. Răsturnarea de poziție în competiția Ion Iliescu-Emil Constantinescu este o adevărată știre "bombă". Dar orice eveniment "în sine" trebuie pregătit pentru a ajunge și eveniment de presă. Așa cum trebuia (întă un cuvînt odios pentru ziaristi) și în acest caz. Ar fi extrem de instructiv pentru ziaristi din redacțiile politice o analiză a marilor cotidiene occidentale. Ce vești sînt semnificative din punct de vedere politic pentru *Le Monde*, *Le Figaro*, *Libération*, *The Independent*, *Washington Post*, *The New York Times* și care nu. Nu o să găsiți aproape niciodată cancanuri despre

Eugen Ionescu a murit

discuțiile parlamentare, păreriile unor obscuri consilieri prezidențiali, nu o să afli ce lideri de partid s-au întîlnit la care restaurant... Dar care cotidian din Occident și-or permite să treacă cu vederea rezultatul unui sondaj care transformă întreaga scenă politică? Practic, actualitatea noastră este invocată în declarațiile, manifestările, zvonurile - și lungi păreri despre ele - privind viața altorva vedete de partid.

Lumea politică. Iarăși nu avem ce aștepta de la reacțiile publice ale perdanților acestor schimbări în electorat. Interesante sînt de fapt gîndurile și planurile echipei actualului președinte, aflate dincolo de orice declarații publice. Dar concluziile care se întrevăd pentru Convenția Democratică mi se par cele mai importante.

Prima observație: tăcerea este nefirească și nu arată o bună reacție la evenimentele fierbinți: asta se plătește mai ales în campaniile electorale.

O remarcă: momentul ar trebui (întă un cuvînt odios și pentru politicieni) exploatat imediat. Asta înseamnă, de fapt, lansarea campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale punînd pe lista de candidați pe cel care, din acest moment, are cele mai mari șanse de a câștiga competiția.

Emil Constantinescu simbolizează Convenția. Și, într-un fel, o transcede: adică o transformă în ilieca de schimbare, de opoziție, de perspectivă, despărțind-o de realitatea mult mai profană: de prestația parlamentarilor, de comportamentul primarilor, de lansarea de candidați pentru alegeri locale pe liste separate de către formațiunile din CDR - pierdute din această cauză în mai multe localități.

Dar nu este vorba numai despre simbolul colectiv. Ceea ce știu cei din apropiere și în electorat: fără urmă de cinism și prea neinteresat pentru a putea fi corupt, Emil Constantinescu oferă garanția funcționării echilibrante a oricărei noi configurații de putere. Iar prin indicele de popularitate (37%), astăzi cel mai ridicat, obținut în sfara campaniei, forța lui politică este de natură personală. De mult și nu mai depinde de acele formațiuni politice minusculă și capricioase care fac prea des declarații despre viitoarele lor jonglerii: ci aceste formațiuni politice ar trebui să disepere, din contră, că au de ce să se simtă dependente de liderul CDR.

GABRIEL ANDREESCU

Evenimentul politic al primăverii

Declarație de dragoste

Intâmplarea a făcut să intru ieri, 14 martie, la GDS. Ieri pentru prima oară, cu scopul de a prezenta redacției trei articole (în regim de debut). Am nimerit în mijlocul unei ședințe ce avea ca temă exilul oamenilor de cultură români din timpul comunismului și actuala dorință de a emigra a tinerilor români. Am stat cuminte în cadrul ușii deschise și nimeni nu mi-a spus nimic. Și pentru prima oară am considerat că asist la dezbateri intense cu privire la bunul mers al cetății. De ce al cetății fiind era vorba în exclusivitate de cultură? Fiindcă sala de ședințe, pe care am mai văzut-o la televizor și mi-a părut îndepărtată, mai îndepărtată ca atmosfera decât peisajele exotice din filme și reportaje, își avea ferestrele către Calea Victoriei, pe care am trecut de nenumărate ori cu o identitate comună, ștersă, pierdută, ținând în stînga și-n dreapta. Am fost uimit găsind că ședința era primul cadou pe care mi-l oferea această stradă a bogăților. Am avut un cert sentiment al împlinirii, am avut sentimentul că sînt de-al casei și acest sentiment era cu atât mai acut cu cât mă întrebam, la început fără să-mi dau seama prea bine ce se întâmplă, apoi nedumerit, apoi rînjind satisfăcut în sinea mea de caecalma, de ce nu mă iau la întrebări toți acei care mă priveau și pe care eu îi văzusem la televizor din unghiul anonimului. Am avut sentimentul că sînt primit în lumea acestor valori superioare de pe Calea Victoriei, în lumea unui soi anume din toate zăburile de boagați de aici, am descoperit în indiferența lor, rezultată pe jumătate dintr-o sumă de rețineri și pe jumătate din bun-simț, că există cel puțin o metodă pentru a face un lucru bun, pentru a îmbuna un lucru încrîncenat. Și toate acestea mi-au transformat pe nesimțite orgoliul într-o demnitate masivă.

Acum, din cauza energiei proprii vârstei, mă simt un vegnic apărător al cetății, care, ridicol sau nu, încă mai e gata să-și dea viața, cea literară sau cea de zi cu zi, ca în vremeurile de demult, pentru gloria celor care l-au înțeles, l-au ajutat și l-au arătat cum e să fie dragoste pe pămînt și a celor care

au vrut să-l distrugă. Cei ce cred că, scriind asta, speculez, exploatez pînă la secătore izvorul de bunăvoință pe care l-am descoperit cu propria mea pricepere și cu propriul meu simț în Calea Victoriei, vor vedea abia acum că iubesc cetatea, că eu, omul care a trecut pe aici în prin niște coclauri de tranziție, sînt un îndrăgostit, nu un negustor, mai mult sau mai puțin ambulant, și înțeleg să dau din dragoste tot, inclusiv propriu-mi trup. Și la fel ca mine cel puțin vor zice, dacă nu vor face și alții. (...)

Așadar, în sala de ședințe a GDS am avut pentru prima oară revelația cetății. Am găsit cetatea, pe care o căutam demult, într-o stare plină, ceea ce nu m-a înfricoșat. Am găsit-o făcînd bilanțul celor care au plecat acolo de unde nimeni nu se mai întoarce și nici asta nu m-a înfricoșat. Am găsit-o printre bolovanii care fuseseră odată zidurile de apărare, distrusă, risipită și nu m-a înfricoșat. Eram fericit numai pentru că o găsisem. Și toți oamenii aceia, mutilați, răniți, cu creioanele amputate, traumatizați, erau vii. Rezistaseră și încă ar mai fi rezistat, dacă Dumnezeu, nu Securitatea, l-ar fi lăsat pe Ceaușescu și dictatura lui să trăiască. Erau vii și de aceea m-am simțit entuziasmat. La urma urmei nici eu nu sînt cu mult mai întreg. Știam că totul e o nebunie sau cel puțin un coșmar.

Mi-am dat seama că, după cum stăteau lucrurile, pentru a reface cetatea, mai întii trebuie trase granițele, iar oamenii, împrăștiți de urgie, trebuie întrebați, mai devreme sau mai tîrziu, cu mai multă sau mai puțină fereală, de ce parte a zidului vor să treacă. (...) Mi-am dat seama că asupra fie-

cărui monument al culturii românești ivite sub comunism, poate chiar înscrite de aresta prin manevrele cenzurii și ale autocenzurii, plutește un semn de întrebare și că autorii trebuie să-și revizuiască lucrările vechi, să înlăture efectele celor două cenzuri și să descopere ce se află în spatele lor pentru a explica celorlalți cum anume și-a exercitat comunismul asupra lor răutatea. Și mi-am mai dat seama poate în primul rînd și de la început că între generații există o discrepanță atât de mare, încît nici unii nu se interesează de ceilalți decît între ei și asta din cauza lipsei curajului ascuns sub pretexte convenționale și tipic românești, "sînt prea mici", "sînt prea mari", într-un cuvînt "sînt neinteresanți".

Mi-am dat seama că, în România, cei care au rămas nu au putut lupta cu întreaga lor creație, dar au fost nevoiți să dea piept cu comunismul în exil, cei care au plecat au putut lupta cu întreaga lor creație, dar nu au putut da piept cu comunismul. (...) Mi-am dat seama că și unii și ceilalți au avut curaj, dar acest curaj nu a fost identic, unii au avut un tip de curaj cu proiecție exterioară, ceilalți au avut curajul de a risca autostimularea și de a se lăsa disecați pe dinăuntru. România înseamnă înăuntru.

Mi-am dat seama de toate aceste lucruri reprezentînd niște obstacole pe care le are împlinirea de acum încolo restaurarea cetății și nu m-am speriat deoarece (...) cred în tîmăduirea minciunilor din noi (...)

Ce înseamnă împlinirea? Ceea ce facem azi? Sau ceea ce am făcut ieri? Nu vom ști nimic sigur pînă ce nu vom găsi o unitate pe măsură. Aceasta este bunul-simț, moralitatea - mai presus decît pe deșirea celor vinovați, în cultură și în viață. Cultura și viața creatorilor; cultura și viața oamenilor obișnuiți. (...) Atîta timp cît ele nu se suprapun, se înșală, se trădă reciproc. Ceea ce lăudăm pe bună dreptate într-o parte este trădat în celelalte trei. Cei ce nu și-au trădat țara și-au neglijat creația, cei ce nu și-au trădat creația și-au neglijat țara și în sfîrșit li găsim pe cei care au trădat și au neglijat totul și de o parte și de cealaltă.

Dumitru Dragoș, muncitor

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

(...) Citind pentru prima oară revista dvs., o găsesc interesantă prin rubricile existente, dar și prin lipsa unora, cum ar fi cele din "Evenimentul zilei" și virtualul său supliment "Infractoral". Este prima dată cînd scriu unei reviste și scriu din dorința de comunicare, căci vîd cum timpul trece și tot ce reprezintă ființa umană se destramă, pornind de la colegii mei de școală, care nu își dau seama că pot trăi fără să sîmb "gașca lor" de rock-eri sau rap-eri, fără să fie extremiști, fără să depindă de alcool și tutun, fără să hulească numele Domnului și ajungînd la generația "roșie" care încă nu și-a dat seama de realitate (...)

I. Mi se pare nelocul lui să fac o clasificare a rubricilor revistei dvs. Dar totuși aș opta pentru 1. comentariile politice, 2. interviul săptămînii, 3. dosar "22", 4. eseu filozofic și cel cultural, 5. comentarea sondajelor de opinie, 6. actualitatea culturală (cronica de carte).

II. La a doua întrebare nu prea știu ce să răspund, dar totuși mi se pare interesant ceea ce scrie Ilie Șerbănescu, dar și rubrica d-nei Gabriela Adameșteanu.

III. Pentru "Interviul săptămînii" aș propune pe Majestatea Sa Regele Mihai I de România, dar și președinții partidelor liberale unioniste (Nicolae Manolescu, Mircea Ionescu-Quintus, Dînu Patriciu).

Dintre temele expuse de dvs. la rubrica IV m-ar interesa "informații culturale asupra săptămînii care urmează" și aș propune o rubrică despre Biserica Ortodoxă Română (evoluție, pătrunderea elementelor comuniste și poziția romînului de rînd față de Biserica), dar și una despre tineri și "noia generație". (...)

Toni Călugăru, Craiova

Stimată Doamnă Adameșteanu,

Această scrisoare este scrisă de mai bine de un an, dar virtutea care ne tot duce pe fiecare dintre noi zilnic a făcut ca ea să rămînă în sufletul meu și să

fi rescrisă de fiecare dată săptămînal, cînd vă citesc revista, mustrîndu-mă că nu sînt în stare să o pun pe hîrtie și să o trimit. Am făcut-o acum pentru că vreau să răspund la chestionar. Noi cei care vă iubim că există și ne reverberați gîndurile existăm, vă citim din scoarță în scoarță, pentru că ne regăsim alături de dumneavoastră, sîntem pe aceleași unde. Ne bucurăm că săptămînal, prin intermediul revistei, ne putem întîlni, iar modul de a gîndi al nostru devine ecou în paginile revistei.

Profesionalismul dumneavoastră este bine cunoscut și de aceea noi vă citim cu plăcere, iar cei care nu îl acceptă vă critică din ignoranță, aceasta înseamnă că de fapt valoarea revistei există, este reală.

Plecînd de la necesitatea imperioasă ca în această țară să existe un suflet nou în viața noastră din toate punctele de vedere - revista "22" este în acest sens o piatră prețioasă, fiind bine structurată, lizibilă de la primul rînd de pe prima pagină pînă la ultimul. Personalitățile aduse în paginile ei ne sînt astfel aproape ca oameni și ca subiecte abordate. Ea, cel puțin, dacă alte publicații le cumpăr și citesc apoi ce scriu anumiți redactori. În cazul dumneavoastră citesc tot, pentru că mă interesează fiul cum gîndesc evenimentele toți cei pe care îi aduceți în pagină. De aceea mi-ar părea rău dacă ați opera modificări structurale în revistă - pentru că ordinea subiectelor este bine gîndită, respectiv semnarea subiectelor dezbătute sînt personalități bine conturate, astfel că eu una vreau să-l regăsesc atît pe dl. Cornea, dar și pe nepăcînt surprinsă dacă nu aș mai regăsi comentariile domnilor Șerbănescu, Enache, Patapievic, Paleologu, Totok.

Deci v-ați impus în viața noastră și ca stare vă rog să rămîneți așa: bine definiți, incozoni pentru unii, prieteni, de fapt, dragi nouă celor care vă așteptăm săptămînal, bucușori că existăți ca să reflectați nu numai gîndurile dumneavoastră, dar și simțămîntele noastre.

Sugestia mea este: dacă doriți să măriti aria subiectelor abordate, precum și numărul personalităților aduse în pagină, atunci alternați rubricile săptămînalului astfel ca să mulțumiți pe toată lumea. Dar introducînd rubrici de sport și muzică, stricîți forma și scopul revistei. Tehnoredactarea este foarte bună, la fel ca și ilustrația. Deci eu vă rog nu stricîți ce ați făcut bine și foarte bine.

Cu dragoste și considerație,

Marie-Jeanne Schmidt, Timișoara, 08.02.1994

WANTED

Doar cu aparatul MULTI-TEST cu cleme PAPAGAL veti fi un bun ELECTRICIAN

Puteti masura si repara: In LOCUNTA - prize, sigurante, etc. La AUTOMOBIL - bateria, avansul,

Comandati aparatul MULTI-TEST prin posta. Plata la primirea coletului. PARROT INVENT SRL, plata Al.Sahia 3, b.21, Bucuresti, sect.2, cod 70203; tel: 6593282, tel/fax: 6110731 Pretul: 8900 lei +taxe postale (990lei)

“Sfîșiat între oroarea de a trăi și oroarea de a muri”

Poate că, în ultimul moment, când totul ne va părea pierdut, vom evada, ne vom înălța, vom învinge.

Privește-i, privește-i, sînt invadați de mocirla propagandei, cred că ei au inventat și ginșii ceea ce li s-a hîgat în cap. Peste cîțiva ani, cînd “sensul istoriei” va fi deturmat, capetele lor vor fi pline de mocirla unei alte propagande. Există cîțiva care domină: toți ceilalți sînt dominați, pasivi, ca în multe societăți animale, ca în multe societăți de insecte. Dar cei care domină nu fac altceva ei înșiși decît să se supună, inconștient, instinctelor lor de a voi să fie dominați. Oamenii liberi nu sînt nici dominați, nici dominatori.

Nu va mai fi zi. Nu va mai fi noapte. Nu vor mai fi zori. Nu va mai fi crepuscul. Nu va mai fi timp. Nu va mai fi spațiu.

(Din volumul PREZENT TREZUT, TREZUT PREZENT, Ed. Humanitas, 1992)

Eugène Ionesco face parte dintre acei oameni rari care nu pot fi confiscați de o partidă sau alta a lumii. A slujit o singură cauză, cauza din capul locului pierdută, care este cea a adevărului. Dar pentru că oamenii adevărului știu că această cauză e fragilă și că totodată ea este singura care poate fi slujită, ei sînt despotrivă sceptici și încrezători. Ca mărturisitor al apăsării umane, Eugène Ionesco a fost un disperat care speră.

Gabriel Liiceanu

Nu încapă îndotată, cel mai cunoscut nume românesc în întreaga lume este cel al lui Eugène Ionesco. Mi-l înțeleg de aș fi cu acest nume — IONESCO — s-au lipit pe zidurile lumii, de la Paris la Tokio, de la New York la Buenos Aires, de la Moscova la Vargșovia. Cele aproape 40 de piese ale sale s-au jucat și se vor joca pretutindeni. Să ne amintim cu tristețe și cu mînie că la București cupodoperile lui Eugène Ionesco s-au jucat numai în anii 1965-1971 și din 1989 încolo. În restul timpului ei a fost interzis de mîntea neagră și resentimentară a regimului comunist. La stingerea marelui scriitor și înaltei sale conștiințe ar trebui să medităm o clipă la felul cum știm noi românii să ne cinstim valorile ce au trecut, cu glorie, de hotarele țării. Să privim cu tristețe această realitate — și poate să gîndim măcar că așa ceva nu mai trebuie să se întimplă în vece. Era oare prea mult ca actuala putere să declare ziua de 1 aprilie, cînd trupul lui Eugène Ionesco va fi așezat în cimitirul Mont-

parnasse, zi de doliu național? E oare prea mult să sperăm că un teatru din București îi va purta numele și-i va juca, rînd pe rînd, piesele, unele după altele, ani și ani, stagiune după stagiune, noaptea de noaptea? La Chigianu există un asemenea teatru, iar la Paris, în mica sală de pe rue de la Hochette, din 1957 încolo, seară de seară, an de an, stagiune de stagiune, se joacă un singur spectacol: Ionesco — “Lecția” și “Cîntăreașă cheală”. Scrie asta în toate ghidurile turistice ale Parisului, căci o asemenea longevitate artistică nu s-a mai pomenit. Aceasta este, a fost, va fi pomenirea lumii, între zîmbete și lacrimi... cealaltă, a Bunului Dumnezeu, să-i ducă sufletul în locul luminat, pe care din cînd în cînd îl visa, în loc cu verdeață, unde nu mai e întristarea privirii sale grele, nici suspinul vorbelor, nici durerea lumii cu care s-a acoperit și pe care a strigat-o ca s-o auzim noi, cei dinaintea noastră și cei de după noi...

Gelu Ionescu

Niciodată, de la moartea lui André Malraux, emoția în Franța dinaintea dispariției unei personalități culturale nu a fost mai intensă. Înțetarea din viață a lui Eugène Ionesco este privită la Paris drept un eveniment de importanță națională și mediatizat corespunzător: canalele de televiziune anunță la scurte intervale de timp data înmormîntării — 1 aprilie — și locul acesteia, foarte semnificativ pentru noi: Biserica Ortodoxă Română din Paris. Funeraliile vor fi cu siguranță de proporții. Eugène Ionesco, academicianul francez, singurul autor contemporan publicat în timpul vieții de editura “Pléiade”, dar care a refuzat onoarea mult mai discutabilă de a deveni membru al Academiei Române după 1989, a fost o mare glorie a Franței. A fost și o glorie a României.

Prietenul meu Eugen

Mi-e greu să vorbesc acum de Ionesco, autorul contestatarului Nu, sau de Ionesco care a făcut să explodeze structurile teatrale pe toate meridianele.

Nu mă simt în stare azi să mă gîndesc decît în Eugen, prietenul privilegiat.

Prietenul meu Eugen, după infarctul de astă-vară — grav —, reîncepuse să trăiască. Tot cu greutate. Nu doar pentru că suferea cumplit de o artroză ce-i transforma mișcările în tot atâtea mici acte de eroism. Marele efort nu consta însă atît în a suporta durerea fizică, cît în a continua să privească în față moartea, obsesia care din tinerețe îi drănuia clipele și-i infiltra textele. Umorul fusese prima formă de luptă cu moartea. În dușul acesta neîncetat, Eugen, niciodată înfrînt și nicicînd învingător, aflișase prin a coborî viziera: cu fața și cu ființa descoperite nu mai făcea decît să pună întrebările ultime, cele metafizice. Crede, ajută Doamne necredinței mele: Eugen, în timpul din urmă, își redusese (sau dimpotrivă, lărgise) orizontul la mistici și teologi.

Prietenul meu Eugen, în această înfruntare, nu era singur. De aceea nici nu s-a lăsat vreodată molloy-zat. O soție și o fiică, făcînd una cu el, îi erau scut, tîmăduitoare paznice ale cetății asediata. Așfel încît Eugen, împreună cu obsesia și durerea lui, locuia totuși într-un seacă ferit.

Prietenul meu Eugen, în ultima zi întregă a vieții lui — duminică —, a fost pîmșat cu mașina printr-un Paris

Departa de a putea fi redusă la o formulă artistică sau ideologică (“teatrul absurdului” de pildă), opera lui Eugen Ionesco îmi apare ca o meditație continuă — explicită și implicită — asupra limitelor reprezentării și ale literaturii. La foarte puțini alți autori — Caragiale printre ei — automatismul este într-o asemenea măsură expresia spontaneității, vitalitate și boală în același timp, iar simplitatea se încalără de atîta complexitate. Mărturia lui, autobiografică desigur, accede fără osculări la general și exponențial. El împinge conflictele intime pînă la contradicții universale, face din neînțelegere (din incomunicare) o dramă cosmică.

Comicul său atinge metafizicul, risul său neliniștește și chiar înspăimîntă. Nici o deziluzie, nici o suferință — și nici măcar succesul — nu i-au atenuat capacitatea de mirare, de nîmănare în fața existenței. După mii de reprezentații, el continua să creadă că ceea ce ar trebui reprezentat e invizibilul; după tot ce a scris, păstrează convingerea că “ceea ce merită să fie spus e de ne spusul”.

Mircea Martin

Dacă Dumnezeu există, de ce să faci literatură și dacă Dumnezeu nu există, de ce să faci literatură? — se întreba Eugène Ionesco încă de la Nu. Și de atunci pînă azi întrebarea a rămas aceeași; numai că ea s-a dublat între timp prin cuvinte și prin Cuvînt. Contradicție? Nicidecum. Pînă și în teatrul zis al absurdului stăruie un apel transcendent.

Virgil Ierunca

aurit de primăvară. Și-n ultima zi — luni — s-a așezat la masă cu ai lui fără a ști că era praznicul col de pe urmă. Avea bronșită. Un acces de tuse. S-a întins în pat. Alt acces și mai puternic. Și într-un efort de oră a murit (odem fulgerător la plămîni), nădăduind fără a-și da seama că marea, temuta întâlnire avusese loc. Prietenul meu Eugen, odihnind pe pat, un ceas-două după moarte, avea o față senină pe care nu i-o văzusem niciodată. Poate cea a copilăriei, mușiată în lumina de la Chappelle Anthénaisse ce se confunda pentru el cu paradisul. Regele a murit, dar regatul său parcă se reconstituise din pacea acestui chip.

Prietenul meu Eugen, pe care-l regăsim în clipele grele pe aceluși baricad. Cel care spusese nu mai departe și totalitarismului și post-deformațiilor sale. Nici bătrînețea, nici durerea, nici obsesia nu slăbiseră această plagă a opoziției la formele răului. Și ar fi bine să ne aducem aminte în România nu doar de tînărul revoltat bucureștean, nu numai de scriitorul celebru pe care-l plînge azi Parisul, dar și de cel care a susținut curajul de a se rezista, morcu în fruntea protestului, într-o altă formă de luptă umană, civică și, în cel mai bun sens al cuvîntului, politică.

De la cel ce protesta și scria pentru a salva disidenții, bătîndu-și joc de tiran, pînă la cel ce a semnat mesajul său către Piața Universității simplu: “Un golac academician”. Eugène Ionesco nu dormit doar peste un regat al absurdului, ci și peste unul al demnității.

Ceea ce nu avem voie să uităm.

Paris, 28 martie

Monica Lovinescu

Regele va muri, nu încapă discuție, peste exact o oră și jumătate. Acum vorbește, se rîsfată, se lamentază, prezintă puncte de vedere etc., dar la sfîrșitul spectacolului (cu piesa Le Roi se meurt) va fi murit, de-a binelea mort — și trebuie să folosescă intervalul pentru a se pregăti, a se obișnui, a se învăța cu gîndul morții și cu moartea pur și simplu. (...)

Lucian Raicu

MARTI 22 MARTIE

● **UDMR s-a retras de la dezbateri**
 Incercînd să cîștîcască un protest oficial de la tribuna Senatului față de adoptarea "amendamentului Suianu" la Legea privind veteranii de război, senatorii UDMR s-au retras de la dezbateri, deoarece au fost împiedicați să-și prezinte punctul de vedere. Aceștia consideră că amendamentul vizează doar pe cetățenii de origine maghiară. În cele din urmă, amendamentul a fost adoptat.

● **PDSR nu vrea alegeri**
 Afirmarea că PDSR își pregătește campania electorală în teritoriu a fost infirmată de președintele executiv al partidului, Adrian Năstase. El a explicat că vizitele la Brașov, Pitești și Cluj au avut drept scop dinamizarea organizațiilor locale, analiza structurilor, forța de lucru și numărul de membri. Noi alegeri, în opinia PDSR, reprezintă cea mai proastă alternativă pentru România.

MIERCURI 23 MARTIE

● **PNL va începe convorbirile cu CDR**
 Președintele PNL, Mircea Ionescu-Quintus, a declarat că în scurt timp va începe convorbirile cu Corneliu Coposu în vederea revenirii PNL în structurile CDR, urmînd să fie consultate și celelalte partide din componența CDR. PNL nu va înainta cererea de reîntrire în Convenție "decît atunci cînd va fi sigur că nu va fi respinsă".

● **Senatorii au adoptat reguli ale polemicii**
 La inițiativa a 11 senatori aparținînd tuturor partidelor parlamentare a fost dezbătut și adoptat proiectul de hotărîre privind unele reguli ale polemicii parlamentare. Din prevederile hotărîrii menționăm: "nici una din părțile aflate în polemică nu are dreptul să aducă în discuție naționalitatea sau originea etnică a adversarului", precum nici "caracterul, temperamentul, aspectul fizic sau trecutul personal al adversarului".

● **Președintele Turciei la București**
 A început vizita oficială în România a președintelui Turciei, Süleiman Demirel, însoțit de o delegație de oameni politici și de afaceri. În discuțiile cu autoritățile române a fost abordată problema relațiilor bilaterale, precum și situația din Balcani. Cu ocazia acestei vizite a fost inaugurată și Banca româno-turcă.

● **Vizita unei delegații militare germane**
 Secretarul parlamentar din Ministerul federal german al Apărării, Bernd Wildz, s-a aflat în România în fruntea unei delegații militare. Relația de colaborare militară a României cu Germania este a doua ca amploare după cea cu Statele Unite. Anul acesta se vor desfășura 40 de acțiuni comune româno-germane.

● **Ministerul Justiției dezaproabă greva avocaților**
 Ministerul Justiției își exprimă dezacordul față de greva avocaților din județele Iași, Suceava și Mehedinți, "acțiune în stare să aducă grave prejudicii activității de înfăptuire a justiției". Fără a contesta necesitatea adoptării cit mai urgente a unor legi în domeniu, ministerul apreciază că inoportuna modalitatea aleasă de către avocați.

JOI 24 MARTIE

● **PUNR curtează Convenția**
 Gheorghe Funar a arătat că PUNR intenționează să invite la dialog unele partide din CDR pentru o mai bună cunoaștere, dar și pentru o mai bună conlucrare în Parlament. PUNR a criticat atitudinea partidului de guvernămînt, care exercită presiuni locale "pentru a-și extinde bază".

● **Senatul e grîbuit cu bugetul statului**
 După ce nu respinge propunerea legislativă inițiată în Camera Deputaților privind modificarea legii ce stabilește unele drepturi ale parlamentarilor, senatorii au adoptat un proiect similar. Singurele modificări se referă la faptul că "salariul de merit poate fi acordat pentru cel mult 15% din numărul total de posturi prevăzute în statul de funcții al instituției".

● **PAC a început campania electorală**
 Președintele PAC, Nicolae Manolescu, a arătat că inițiativa constituirii Grupului primarilor și viceprimarilor acestui partid a însemnat debutul campaniei electorale pentru PAC. Aceasta atît în perspectiva unui scrutin legislativ anticipat, cît și a probabilității unor alegeri locale înainte de termen. Negocierile cu PDSR vor fi reluate în

curînd, un acord politic cu partidul de guvernămînt neputînd fi încheiat decît cu acceptul Convenției.

● **PD dorește alegeri anticipate**
 În opinia președintelui PD, Petre Roman, "partidul de guvernămînt se complăce într-o poziție politicianistă și exclusiv de egoistă", intrucît între poziția prezentată în discuțiile bilaterale și modul în care PDSR s-a manifestat practic "există o distanță foarte mare". "Alegerile anticipate devin o soluție politică viabilă", a mai spus P. Roman.

● **UDMR atacă deciziile unor prefecți**
 Președintele executiv al UDMR consideră abuzivă atitudinea prefecților de Mureș, Covnașna, Bihor, Harghita, Sălaj și Satu-Mare în privința inscripțiilor bilingve sau multilingve. Prefecții menționați au atacat în contencios administrativ deciziile unor consilii locale privind instalarea unor inscripții bilingve.

● **Față de 1990, leul s-a depreciat la jumătate**
 În februarie indicii prețurilor de consum al populației a crescut cu 5,9% comparativ cu ianuarie. În timp ce salariul net a crescut doar cu 4,5%, rezultat o pierdere a puterii de cumpărare de 1,4%. Față de octombrie 1990, puterea de cumpărare a leului a scăzut la jumătate.

● **Opoziția părăsește lucrările Camerei Deputaților**
 Grupurile parlamentare ale Opoziției din Camera au părăsit lucrările Camerei în timpul dezbaterii proiectului Legii privind impozitul pe venitul agricol. În prealabil, dl. Ioan Mureșan, PNTCD, a dat citire unei declarații prin care se motiva respingerea proiectului de către Opoziție. Deputații PDSR au cerut să li se taie indemnizația de ședință tuturor celor care au plecat de la dezbateri.

● **Parlamentarii PDSR au fost trași de urechi**
 Delegația permanentă a PDSR a luat în discuție problema absenteismului parlamentarilor PDSR, care a provocat căderea proiectului Legii privind privatizarea prin metoda MEOB. S-a propus ca listele cu absenți să fie trimise organizațiilor județene, mergîndu-se pînă la retragerea sprijinului politic celor care recidivează.

● **Sondaj IMAS**
 IMAS a dat publicității un sondaj de opinie privind opțiunile politice, popularitatea personalităților politice, publicațiile cele mai citite. Conform sondajului, PDSR intrunește 24% din opțiuni, în timp ce CDR ar obține, fără UDMR, 35% din opțiuni. Adrian Năstase ar intrați 55% din opțiuni, față de Emil Constantinescu 49%, Ion Iliescu 44%, Nicolae Manolescu 33%. Activitatea Guvernului generează nemulțumirea a 48% din populație.

VINERI 25 MARTIE

● **Conferință de presă a Președinției**
 Președintele Iliescu a semnat 24 de cereri de grațiere individuale, printre care opt etnici maghiari condamnați pentru evenimentele din decembrie de la Zetou și Dealu, precum și membrii supleanți ai CPEx. Au fost grațiați Ștefan Andrei, Silviu Curticeanu, Susănică Gădea, Mihai Gero, Ana Mu-

Friedrich König și Gunnar Janzon, raportorii Consiliului European, se află în România pentru a verifica în ce măsură angajamentele asumate de țara noastră la primirea în CE au fost respectate

reșan, Ioan Toma, Ion Stoian, Dl. Traian Chebeleu a recunoscut că decretul de grațiere pentru etnici maghiari a fost emis ca urmare a intervenției raportorilor Consiliului European.

● **Reuniunea lunară a Grupului Consultativ al președintelui României pe probleme economico-sociale**
 În reuniunea lunară a Grupului consultativ al președintelui României s-a dezbătut raportul elaborat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Participanții au arătat că nivelul de trai a scăzut continuu din 1989, costurile sociale ale tranziției fiind mult mai mari decît se anticipase la începutul lui 1990.

SÎMBĂȚĂ 26 MARTIE

● **PDSR în campanie electorală**
 O delegație a PDSR condusă de Adrian Năstase, și din care nu au lipsit Viorel Hrebenciu, Florin Georgescu, Dan Mircea Popescu și Dumitru Cioflină, șeful Marei Stat Major, a vizitat Buzăul. A. Năstase a declarat că aici cel mai redutabil adversar al PDSR este PSM, motiv pentru care PDSR vizează abordarea "unei noi politici de cadre".

LUNI 28 MARTIE

● **Turneul raportorilor Consiliului European**
 Prima zi a vizitei raportorilor Consiliului European a debutat cu o întrevvedere cu reprezentanții UDMR Markó Béla a spus că Guvernul României duce o politică duplicitară, singura măsură parțial pozitivă din ultimele 6 luni fiind grațierea etnicilor maghiari condamnați după evenimentele din '89. La întîlnirea cu liderii PD, raportorii CE au condamnat faptul că în România "Puterea se sprijină pe partide extremiste și xenofobe", iar reformarea Justiției trebuie aplicată și în practică.

● **PNTCD începe campania electorală**
 "Factorii guvernamentali trag de timp pentru a evita în acest an alegerile anticipate", consideră președintele PNTCD, Corneliu Coposu. "Curînd, PNTCD va începe campania electorală, prin contacte ale parlamentarilor noștri cu cetățenii din județe, iar la proxima ședință a Consiliului CDR se va discuta organizarea unei campanii mai eficiente." PNTCD nu exclude posibilitatea unui guvern de colaborare, pentru a leși din colapsul economic, dar PDSR a blocat negocierile cu Opoziția.

● **Leges impozitului agricol dezbătută de majoritatea parlamentară**
 Deoarece toate grupurile parlamentare ale Opoziției au refuzat să participe la elaborarea Legii impozitului, apreciată ca "imorală și nedreaptă, care poate duce la ruina gospodării țărănești", deputații coaliției guvernamentale au trecut la elaborarea, singuri, a acestui act legislativ. Articolele au fost votate fără dispute sau controverse.

Pagină realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
 și **MARIAN CHIRIAC**

ANDREI CORNEA

Satisfacție nejustificată

CRONICĂ POLITICĂ

Săptămâna trecută au fost publicate două sondaje de opinie, primul realizat de IRSOP și comandat de Fundația Română pentru Democrație (condusă de Emil Constantinescu), celălalt realizat de IMAS și comandat de Fundația Soros. Rezultatele lor, foarte asemănătoare, acolo unde, bineînțeles, și întrebările au coincis, au produs în general plăcere în tabăra Opoziției. Mai mult, Ion Iliescu a profitat de dreptul de utilizare a sondajului IRSOP cu o zi înaintea concursurilor, spre a lansa noua formulă a "Tineretului liber", anunșând, în același timp, în editorialul său din "Evenimentul zilei", faptul că Ion Iliescu a cedat locul înții în favoarea mai vechiului său rival, Emil Constantinescu.

Satisfacția celor din Opoziție provine desigur din faptul că, dacă ar avea acum loc alegeri prezidențiale în aceeași formulă ca în 1992, Emil Constantinescu ar obține 37%, Ion Iliescu 27%, iar Gh. Funar 10% (IRSOP). De asemenea, dacă ar avea loc acum alegeri parlamentare, CDR ar obține 30% (33% după IMAS), PDSR 23% (24%), PD 9% (10%), PUNR 7% (6%), PRM 5% (5%), PSM 3% (5%) etc. În ansamblu, o coaliție CDR-UDMR-PD ar înregistra 45% după IRSOP și 52% după IMAS din voturile electoratului, contra 44%, respectiv 46%, obținute de actuala coaliție majoritară.

În fapt, mi se pare că sînt puține motive de satisfacție din partea Opoziției și mai cu seamă a Convenției Democratice, iar cei care au început să numere zilele președintelui Iliescu sau a guvernării PDSR în baza datelor IRSOP-IMAS se află în plină eroare.

Aflăm astfel că 57% din electorat crede că în România lucrurile merg într-o direcție greșită, față de numai 29% care vede țara îndreptându-se într-o direcție bună (IMAS). Ne putem întreba însă care este sensul acestui masiv "vot de conșură": oare direcția este "greșită" fiindcă s-a mers prea puțin ori prea mult pe calea reformei, sau altfel spus, românii doresc mai degrabă capitalismul sau revenirea la socialismul "real"? Răspunsul îl aflăm constatînd că 67% dintre românii doresc ca "privatizarea să se facă rapid și să scadă cît mai repede rolul statului în economie", contra numai 31% care optează pentru o privatizare lentă și pentru menținerea rolului statului în economie (IMAS). Cu alte cuvinte, marea majoritate a românilor consideră că direcția "justă" în care ar trebui mers nu este socialismul, ci capitalismul, și aceasta cu cît mai repede, cu atît mai bine. Or, atît PDSR cît și aliații săi de pînă acum, dar și guvernarea Văcăroiu, s-au caracterizat prin tergiversarea privatizării și a reformei, în timp ce Opoziția a susținut o reformă și o privatizare rapide. De asemenea,

Guvernul obține aprecieri extrem de negative la numeroase capitole, precum corupție, criminalitate, nivel de trai, salarii, industrie etc. În consecință, ne-am aștepta ca, în momentul exprimării intențiilor de vot, raportul Putere-Opoziție să nu fie atît de echilibrat, marcînd numai un foarte ușor avantaj pentru Opoziție, ci mult mai favorabil acesteia din urmă. Dacă aproape de două ori mai mulți sînt oamenii ce cred în virtuțile privatizării rapide decît sînt cei care cred în privatizarea lentă și în rolul dominant al statului, de ce nu regăsim, fie și cu aproximație, același raport între voturile prezumtive obținute de Opoziție și Putere? De ce între acestea două raportul nu se apropie, să zicem, de 60-30% și este doar 46-54%?

Or, faptul că nu regăsim nici pe departe raportul respectiv nu se poate explica, după părerea mea, decît prin prestația nesatisfăcătoare în ansamblu din ultimii doi ani a Opoziției și mai ales a CDR. Fără a intra în detalii, cred că trei au fost defectele esențiale ale acțiunii acestei coaliții:

a. Capacitatea redusă de a se identifica pe sine, în ochii electoratului, cu promovarea hotărîtă a reformei rapide și eficiente și de a face ca PDSR și guvernul Văcăroiu să fie identificați cu promotorii reformei lente și ineficiente. O bună dovadă pentru cele spuse o constituie și faptul că din sondajul IMAS mai rezultă și că 59% din electorat crede că Guvernul este mai curînd pentru privatizare, față de numai 41% care consideră Guvernul mai degrabă ostil privatizării. Altfel spus, deși privatizarea rapidă este dorită de multă lume, o parte dintre oamenii respectivi nu-și dau seama de reticențele Guvernului în privința privatizării, cîștînd prădă de-

magiei acestuia, iar Opoziția face prea puțin pentru a le schimba opiniile. Aș vrea, din acest punct de vedere, despre viciul propagandistic al CDR.

b. Inconsistența și divizarea aparent iremediabilă a mișcării liberale - promotora de principiu a privatizării rapide și a diminuării masive a rolului statului - ce obține abia (incluzînd și PAC-ul) 10% după IRSOP și 13% după IMAS. Avem de-a face aici cu viciul organizatoric.

c. Scorul neașteptat de slab al CDR în raport cu așteptările (cu corolarul unui scor neașteptat de bun, după doi ani de guvernare, al PDSR) poate fi, desigur, asociat și altor cauze: lipsa unor personalități suficiente de credibile (în contrast, sondajele arată popularitatea neobișnuit de bună a d-lui Adrian Năstase), activitate parlamentară nu o dată inconsistentă (Parlamentul este cea mai impopulară instituție după IMAS), marile probleme din administrația locală a orașelor cu primarii CDR precum Bucureștii - ceea ce s-ar putea numi "efectul Crin Halaicu". Acesta este ceea ce numesc viciul de prestație politică.

Prin urmare, datele oferite de aceste două sondaje sugerează că, în cazul unor alegeri parlamentare anticipate, ce ar urma desigur și unei campanii electorale sustinute, PDSR-ul ar avea toate șansele să recupereze micul handicap pe care îl are în prezent și să obțină chiar un scor mai bun decît la ultimele alegeri (27%). (Să nu uităm că și în 1992, CDR conducea în sondaje cu trei luni înainte de alegeri, avînd 30-33%.) Iar la alegerile prezidențiale, Ion Iliescu va câștiga, probabil, la al doilea tur de scrutin, dacă la voturile sale se vor adăuga cele acordate lui Gh. Funar.

După doi ani de reformă ratată și de mari greutăți economice, un nou succes al guvernamentului poate părea uimitor. Și totuși, avînd în vedere cele de mai sus, el nu este foarte neașteptat. Mulți oameni, deși supărați pe drept cuvînt pe Guvern și conștienți de marile insuficiențe ale guvernării PDSR și ale președintelui Iliescu, observă de asemenea marile defecte ale Opoziției și, făcînd suma, tind să prefere un rîu cunoscut unui rîu necunoscut. Pe scurt, cele două sondaje de opinie arată un lucru grav, pe care destul preferă să-l ignore, ori să-l neghe pur și simplu: mergînd în fol de pînă acum, Opoziția va pierde și din vîna ei, viitoare alegeri la fel cum le-a pierdut și pe cele de pînă acum, și aceasta în pofida faptului că majoritatea populației favorizează o reformă rapidă.

Departee de a fi încurajatoare, rezultatele congruente ale celor două sondaje ar trebui să reprezinte, pentru Opoziție, un dur avertisment.

P.S. Cititorul lui "22" ar o de fi deconcertat: concluzia acestui articol este opusă celei susținute de Gabriel Andreescu în editorial. În ceea ce mă privește, m-aș bucura din toată inima să nîb dreptate Gabriel Andreescu.

N.C. MUNTEANU

Presă văzută de la Cotroceni

De mai bine de patru ani, în căutarea consensului pierdut, Cotroceniul pare a face eforturi pentru stabilirea unui dialog cu societatea civilă și chiar cu opoziția politică. De la rolul de "opoziție constructivă", și nimic mai mult, rezervat adversarului politic îndată după Revoluție, la dialog, e totuși un pas care se cere conștient. Deși a renunțat la conferințele de presă, mai mult sau mai puțin periodice, în care președintele se lăsa supus tirului întrebărilor ziariștilor, întrebări adeseori agresive, nu o dată naive sau de-a dreptul stupide, președintele are meritul inițierii dialogurilor partidului de guvernămînt cu cele din opoziție, al întîlnirilor cu membrii unui grup consultativ pe probleme economice. Recent a invitat un lider al Opoziției să facă parte din delegația ce l-a însoțit în vizita din Asia și, contrar multora dintre membrii sau aliații politici ai PAC-ului, cred că invitația a fost un act politic inteligent, ca de altfel și acceptarea ei.

E un lucru bun în principiu. În orice caz, de preferat periodicelor și stupidele vizite de lucru prin țară. Dacă nu din cauza alaiului ce le însoțește, ele sînd organizate cam de aceeași cooperativă care le punea la cale și pentru Nicolae Ceaușescu și cam în același stil, atunci pentru simplul fapt că dl. Ion Iliescu știe mai bine ca oricine, din interior, ce catastrofă a fost conducerea țării prin metoda vizitelor de lucru.

Dar dacă eforturile sînt reale, rezultatele sînt mai mult decît dezamăgitoare. Discuțiile inițiate de Cotroceni cu liderii partidelor din opoziție n-au fost decît o încercare atîngere, și la propriu și la figurat, din care n-a ieșit nimic, dar absolut nimic, decît concluzia amară a Opoziției că a fost încă o dată dusă cu preșul. Dialogurile cu membrii grupului consultativ pe probleme economice, în care antireformiștii și cei care simulează reforma sînt majoritari, sînt de fapt dialoguri dintre surzi și orbi, dl. Ion Iliescu fiind mai departe încrezător în steaua reformatoare a guvernului Văcăroiu, stea roșie și nimic mai mult.

Însă nimic nu mi s-a părut mai elocvent și mai trist în același timp, ca falsul dialog pe care președintele Ion Iliescu l-a avut săptămîna trecută cu directorii și redactorii-șefi ai principalelor cotidiene. Dialog pentru că președintele nu l-a chemat pe reprezentanții mass-mediei pentru a le afla opiniile, părerile, punctele de vedere asupra situației reale a țării. I-a chemat acolo pentru a-i convinge de justetea punctelor sale de vedere, era să zic de justetea politicii partidului. Tot ce face domnia sa e bun făcut și bine făcut, toți cei cu care împărie și exercită puterea au dreptate. Și dacă opinia publică din țară și din străinătate nu e convinsă de aceste adevăruri, e pentru că presa se încapă-

nează să nu vadă, să nu aprecieze realizările la justa lor valoare. Justă în opinia Cotroceniului. Atacă, dezvăluie, demască, speculează, denigrează. În loc să elogieze sau măcar să închidă ochii din rațiuni patriotice.

Domnul Ion Iliescu le cere ziariștilor să "analizeze temeinic realitatea", s-o "aprofundeze", fără să-și imagineze o clipă că sintagmele aparțin indicatorilor prețioși de pe vremea cînd ziariștii nu erau altceva decît lucrători pe tărîmul ideologic. Desigur, dl. Ion Iliescu nu face, nici n-a făcut parte din categoria activiștilor de partid care impuneau cu brutalitate ziariștilor ce, cît, cînd și cum să scrie. Însă în tot ce face și în tot ce afirmă se ghicește ecourile surde ale nenorocitului dictionar comunist "cine nu-i cu noi, e împotriva noastră". În ciuda eforturilor, dl. Ion Iliescu nu poate accepta că a trecut vremea în care rolul presii nu era altul decît să cînte realizările, să le inventeze cînd nu erau, și ele nu erau, să vîndă iluziile drept realitate. Obișnuit cu sicofanții din jurul său, dl. Ion Iliescu ar dori o presă la unison, "strîns unită", necritică. Pentru că altfel, criticînd Puterea pentru ceea ce nu face, pentru ceea ce a promis și nu face sau nu este capabilă să facă, dai apă la moră nostalgicilor comunismului, antireformiștilor, dar și nostalgicilor monarhiei, dar și grăbiților care vor totul, imediat, și avere și putere!! Ciudată optică pentru reprezentantul unei puteri puternic contaminată de corupție și susținută energetic de cele mai conservatoare și mai retrograde forțe comuniste, antireformatoare, ultranaționaliste.

Pui în cauză dezamțul corupției generalizate, care congresează și Puterea și țara, pe verticală ca și pe orizontală - denigrezi. Acuzi lipsa de transparență a Puterii - destabilizezi. Te întrebî sau cauți pentru cititorii tăi explicația lupțelor intestinale, acuzațiilor și contraacuzațiilor chiar din sinul Puterii, remanierilor formale sau de-a dreptul suspecte, concedierilor și demiterilor fără nici o explicație - dai apă la moră zvonurilor. Lucru ciudat, sînt vreo două ziare oficiale sau oficinase stipendiate de Putere, altele citeva mai mult decît binevoitoare Puterii, ca să nu mai vorbim de larghețile și înțelegerea complice a presei naționalist-comuniste. Însă dl. Ion Iliescu nu are motive să fie mulțumit. Tirajele lor sînt mai mult decît confidentiale, ecol în opinia publică, impactul asupra cititorului, e nul. Nu cred că dl. Ion Iliescu ar dori ca toate zărele să fie la fel, la unison și strîns unite, după chipul și asemănarea "Șcintei". Însă tentația e mare. Chiar mai mare decît nevoia de dialog. Pentru că civilitatea dialogului presupune nu doar să-ți ascuți adversarul, aceeași civilitate presupune să accepți că adversarul politic nu e neapărat un dușman. Mai presupune să accepți că ar putea să aibă și dreptate. Măcar din cînd în cînd. E desigur greu după ce atîta amar de vreme ai făcut parte dintr-un partid care avea dreptate în tot și în toate. Dl. Ion Iliescu, dacă dorește pactul sau consensul social, ar trebui să înțelegă și acest lucru. Restul e democrație. Neoriginală, firește.

Legea minorităților naționale

La începutul lui decembrie, minoritățile naționale, altele decât cea maghiară, adoptau un proiect de lege al minorităților, proiect înscris și de Consiliul Minorităților Naționale, condus de Viorel Hrebenciuc, secretar general al Guvernului. La 20 decembrie, UDMR depune la Biroul permanent al Camerei Deputaților propriul proiect de lege privind minoritățile naționale și comunitățile autonome. În expunerea de motive se arată că garantarea exercitării efective a drepturilor individuale și comunitare, recunoașterea dreptului minorității naționale ce se definește ca o comunitate economică la autodeterminare internă corespund obligațiilor ce decurg din Proclamația de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, din Declarația universală a drepturilor omului, Charta europeană a drepturilor omului, Charta europeană a limbilor regionale și minoritare, din recomandările și rezoluțiile Consiliului European.

Deși grupul parlamentar al UDMR din Camera inferioară a solicitat procedura de urgență pentru intrarea în dezbatere a proiectului, deși recomandările Consiliului European se referă la garantarea prin lege a unor drepturi ale minorităților, Biroul permanent nu s-a grăbit totuși să-l înainteze spre avizare comisiei parlamentare de specialitate. Abia luna trecută, biroul a decis înființarea unei comisii parlamentare speciale pentru avizarea proiectului UDMR.

Guvernul nu a elaborat nici un proiect de lege privind minoritățile naționale

Nici pînă astăzi Consiliul Minorităților Naționale nu a înaintat Guvernului propunerea legislativă a minorităților, iar în cartea albă a Executivului, unde sînt trecute în revistă proiectele de lege ce vor fi elaborate pînă la sfîrșitul lui 1994, nu se află nici un cuvînt despre proiectul Legii minorităților naționale. "În sesiunea din 2 martie a CMN am declarat că dacă pînă la 15 aprilie Guvernul nu depune la Parlament o inițiativă legislativă pe baza variantei noastre preliminare sau dacă proiectul Guvernului va fi semnalat diferit față de varianta noastră, vom depune propria noastră inițiativă care va face obiectul dezbaterii comisiei speciale împreună cu proiectul UDMR", ne-a declarat dl. Varujan Vosganian, liderul grupului parlamentar al minorităților naționale din Camera Deputaților.

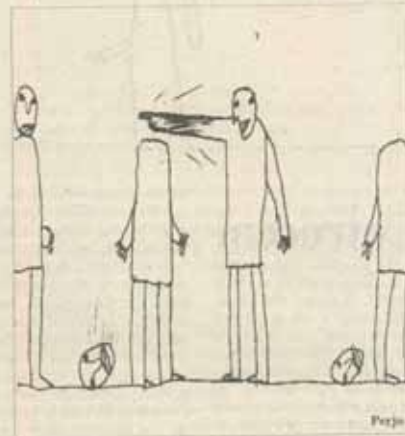
"Proiectul UDMR este inadecvat momentului politic actual"

Dl. Vosganian este și membru în comisia parlamentară specială formată pentru dezbateră și avizarea proiectului UDMR. În opinia sa, proiectul este "șocant" nu atât prin raportarea la momentul politic actual: "Inadecvarea proiectului UDMR se datorează în primul rînd caracterului centralist al statului român, problema etnică vine abia pe locul doi. Este adevărat că minoritatea maghiară este tratată mereu cu suspiciune, este considerată ca avînd interese contra-intereselor populației majoritare și atunci toate conceptele vehiculate în proiect: comunitate autonomă, unități administrative bilingve etc. sînt judecate într-o tentă subversivă. Aceasta se datorează într-o oarecare măsură și proiectului în sine, pentru că el introduce niște concepte care nu sînt lămurite și care nu au corespondență în sistemul juridic românesc. În România nu avem experiența folosirii mai multor limbi oficiale. În plus, se fac anumite trimiteri la Constituție, în sensul interpretării sau chiar modificării ei". Dl. Vosganian a mai avansat și ideea că proiectul respectiv nu este susținut în totalitate de grupurile parlamentare ale UDMR, el fiind elaborat de aripa radicală a UDMR.

Ce prevede proiectul UDMR

Proiectul de lege al UDMR, adoptat de către Consiliul Reprezentanților UDMR la Tg. Mureș la 10 noiembrie 1993, definește în primul rînd conceptele de comunitate autonomă și de autodeterminare internă, concepte de bază ale proiectului. "Comunitate autonomă este acea minoritate națională care se autodefineste ca atare și își exercită drepturile pe baza principiului autodeterminării interne. Autodeterminarea internă se manifestă prin diferite forme ale autonomiei. Minoritățile naționale care se autodefinesc ca o comunitate autonomă au dreptul la autonomie personală bazată pe drepturile individuale ale persoanelor aparținînd acestora, precum și la autonomie locală și regională", se specifică în primele articole ale proiectului. Comunitățile autonome dispun de autonomie personală sau dreptul la autodeterminare și, în acest cadru, au drepturi proprii de decizie și

executare în domeniile învățămîntului, culturii, vieții publice, activității sociale și informării. În acele unități administrativ-teritoriale în care persoanele aparținînd minorităților naționale sau comunității autonome sînt în majoritate numerică, ele pot exercita autonomia locală, iar prin asocierea acestora, autonomie regională. În cazurile prevăzute anterior, minoritatea respectivă poate folosi și limba maternă ca limbă oficială. În continuare, proiectul enumeră drepturile individuale ale minorităților: dreptul de folosire a limbii materne în viața privată, în viața publică, în administrație și justiție, dreptul de participare la sistemul de învățămînt propriu și de înființare a instituțiilor de învățămînt de orice nivel cu predare în limba maternă etc. Drepturile comunitare sînt și ele enunțate: dreptul de a se exprima în calitatea lor de subiecte juridice și politice, dreptul la autodeterminare internă, să așeze în limba maternă denumirile localităților, străzilor, peștelor, instituțiilor și serviciilor publice în localitățile în care persoanele aparținînd unei minorități naționale constituie cel puțin 10% din numărul populației, dreptul la afirmarea liberă a propriei identități prin exercitarea diferitelor forme de autonomie potrivit tradițiilor, particularităților istorice și teritoriale etc. În domeniul învățămîntului, statul ar urma să garanteze învățămîntul cu predare la toate nivelurile, de la cel preșcolar la

Perju

cel postuniversitar. De asemenea, se cere finanțarea învățămîntului minoritar de stat și sprijinirea instituțiilor de învățămînt private. În unitățile administrativ-teritoriale în care o minoritate națională constituie cel puțin 30% din totalul populației, proiectul prevede obligația statului de a asigura posibilitatea cunoașterii limbii și culturii minorității respective de către naționa majoritară. Ceea ce s-a întîmplat recent în Parlament, cînd unul de deputat UDMR i s-a retras cuvîntul pentru că de ziua națională a Ungariei a dorit să adreseze un mesaj în limba maghiară de la tribuna, nu se va mai putea repeta după adoptarea legii, pentru că art. 37 prevede că parlamentarii minorităților să-și poată folosi limba maternă în Parlament, cu ocazii deosebite.

Județele în care proporția minorității naționale este de cel puțin 10% din numărul populației sînt și-au multilingve. În aceste județe, specifică mai departe proiectul, persoanele aparținînd minorităților naționale au dreptul de a folosi limba maternă în scris și oral în administrație și învățămînt. Este prevăzută folosirea limbii minorităților naționale în administrația publică sau regională, în relațiile

cu autoritățile publice, în elaborarea și publicarea comunicatelor oficiale, în toate județele unde minoritățile naționale reprezintă majoritatea simplă în raport cu numărul populației. În ce privește justiția, proiectul stipulează folosirea limbii materne a minorităților naționale în fața organelor de justiție în cadrul procedurii penale, civile și contenciosului administrativ. În județele bilingve sau multilingve, minoritățile naționale au dreptul la asistență medicală cu folosirea limbii materne.

"Autonomia regională nu este, după părerea mea, un concept etnic. În momentul în care i se dă o astfel de conotație, i se denaturează substanța", susține dl. Varujan Vosganian. "Noi trebuie să avem o reală autonomie locală. Acolo unde minoritățile naționale sînt compacte, principiul autonomiei locale se va înbina cu principiul autonomiei etnice."

Dacă în ceea ce privește reprezentarea minorităților naționale în forurile alese (de ex. în Parlament) este corectă, la nivelul Guvernului, al Curții Constituționale, al CNA, al Curții Supreme de Justiție, al Prefecturilor (decî în forurile ai căror membri sînt numiți), minoritățile nu sînt deloc, sau aproape deloc, reprezentate.

Proiectul CMN

Varianta de proiect al celorlalte minorități naționale este, comparativ cu proiectul UDMR, mult mai generală, mai moderată. "În ce privește drepturile individuale, cele două proiecte sînt aproape similare, diferențele aparînd la capitolul drepturilor colective. Proiectul nostru nu se referă decît enunțativ la drepturile colective, în timp ce proiectul UDMR insistă asupra lor și, mai mult, insistă asupra instituțiilor pe care minoritățile naționale trebuie să le creeze, pentru a veghea la respectarea acestor drepturi. De aici înainte, cele două proiecte diferă prin inițiativa UDMR de a fixa acest nivel instituțional", precizează Varujan Vosganian. Proiectul minorităților naționale, altele decât cea maghiară stipulează dreptul neîngrădit al cetățenilor de a-și alege limba maternă, de a-și declara naționalitatea, de a studia în limba maternă la toate nivelurile de învățămînt. Organele administrației publice locale trebuie să aibă în componența lor numărul necesar de funcționari care să cunoască limba minorităților respective. În județele, municipiile, orașele și comunele în care proporția minorităților naționale este de peste 25%, afișarea inscripțiilor se va face și în limba acestora. Procedura juridică, se mai arată în proiect, se va desfășura în limba română, cetățenii aparținînd minorităților naționale avînd dreptul de a verbî în instanță prin interpret.

Nu maghiarii au venit în România, România a venit la noi

De ce nu s-a elaborat un singur proiect de lege, adoptat de toate minoritățile naționale din România, ne explică dl. Tokay György, fost lider al grupului parlamentar UDMR din Camera Deputaților: "Dacă privim mecanic lucrurile, nu se putea elabora un proiect comun datorită numărului mare al minorității maghiare. În al doilea rînd, sînt diferențe foarte mari în ceea ce privește tradițiile istorice. Noi de mai multe ori am spus că nu maghiarii au venit în România, ci România a venit la noi. Noi am stat pe loc, granițele s-au mișcat, noi sîntem cetățeni care avem o încredere și bogată tradiție istorică în această țară. Nu poți face o paralelă între, să zicem, comunitatea maghiară și comunitatea italiană. Membrii comunității italiene au venit mai tîrziu, dar noi am fost aici dintotdeauna. În acest proiect este cuprinsă posibilitatea de a găsi o metodă pentru preservarea identității tuturor minorităților. Trebuie să vă spun însă că noi, minoritatea maghiară, avem acest sentiment de frică de asimilare. Or, tocmai această teamă și dorința de a ne păstra propria identitate ne-a îndemnat să găsim un proiect cît mai complet, care încearcă să arunce o nouă privire asupra problemei minorităților. El se branzează la realitățile Europei la acest sfîrșit de secol".

Duminică 27 martie vor sosi la București raportorii Consiliului European. Misiunea lor este de a observa în ce măsură România a respectat recomandările acestuia. Prima întîlnire va fi cu UDMR, care este de părere că pînă la această oră România a ignorat aceste recomandări.

ILIE SERBĂNESCU

Curs unic pe piețele paralele

ECONOMIE

O apropiere semnificativă există de câteva zile între cursul așa-zis oficial al leului și cel de pe piețele paralele. Aceasta s-a obținut în urma mai multor devalorizări ale leului oficial - cel al licitației bancare - și a unor evoluții, inverse celor obișnuite de patru ani încoace, ale cursului pe piețele paralele, care, de la începutul lui 1994, sub incidența unui complex de factori, a marcat tendințe de stabilizare și chiar redresare.

Condiții noi sînt astfel create pentru organizarea unei autentice piețe valutare interbancare, pe care cursul leului în devaloare liber convertibilă să se stabilizească potrivit cererii și ofertei. Piață a cărei existență a fost cerută în mod expres de FMI pentru acordarea creditului stand-by către România, de care depinde deblocarea întregii finanțări externe. Cu o formulă mai succintă, dar cu mult mai puțin exactă, ar fi vorba de liberalizarea cursului. Memorandumul deja semnat cu FMI nu folosește o asemenea formulare, menționînd însă obiectivele concrete obligatorii de atins.

Schimbarea sistemului de licitație

Astfel este vorba înainte de toate de schimbarea sistemului de licitație a valutei, pentru a deveni, pe de o parte, mai operațional, iar pe de altă parte pentru a permite integrarea în licitație a altor operațiuni care în prezent, oficial sau neoficial, ocolesc așa-numita piață bancară. Aceasta nu este de fapt o piață. Băncile autorizate să intervină pe ea - adică să participe la licitație în nume propriu sau în numele clienților lor - au fost obligate în esență să-și acopere cererile din oferta proprie de valută. Am avut deci de-a face cu mai multe piețe separate, fără comunicare între ele. Evident, în aceste condiții, nu se putea forma o cerere globală și o ofertă globală, din a căror înlăturare să rezulte un curs cit de cit relevant. De asemenea, statul - adică Guvernul, Banca Națională - nu participa la licitație, ci își procura separat, în regim de prioritate, valuta oficială de care trebuia să dispună, de pildă pentru constituirea rezervei monetare a țării sau a fondurilor de rambursare a datoriei publice externe ori a celor pentru importuri strategice de energie. Totodată, 85% din operațiunile cu valută eludau licitația bancară, făcîndu-se în sistem de tranzații comerciale scriptice sau chiar fictive pe așa-numita "piață gri", la cursuri apropiate de cele de pe piața neagră. De fapt, principalii încensători de valută din export ocloșau astfel piața bancară pentru a-și valorifica deținerile la cursurile mai remuneratorii ale pieței paralele. În timp ce solicitatorii de valută acceptau situația pentru că la un pret mai dezavantajos puteau totuși accede la fonduri în devaloare pe care nu aveau nici o șansă de a le dobîndi de pe piața licitației bancare. Integrarea acestor operațiuni în sistemul licitației bancare precum și menționata participare a statului la licitațiile de valută sînt elemente indispensabile ale constituirii unei reale piețe valutare interbancare, care, potrivit Memorandumului cu FMI, trebuie să fie marea pas următor și obiectivul final în demnitate.

Piața interbancară

O piață interbancară înseamnă că înseși băncile autorizate să participe constituie piața. Banca Națională retrăgîndu-se din actuala funcție de organizator și supervisor al licitației. O piață interbancară presupune decompartmentarea actuală a pieței, intercomunicarea permanentă între băncile participante, astfel încît să se poată constitui o cerere globală și o ofertă globală, care realizează un echilibru tocmai nivelul la care se realizează un echilibru între acestea. O piață interbancară implică automat un curs unic, încetarea existenței cursurilor paralele ca expresie a înexistenței piețelor paralele. Nu va mai fi un curs oficial de pe o piață, să-și zicem, oficială, guvernată administrativ, sub comanda politicului, întotdeauna supusă arbitrarului. Din acest punct de vedere se poate vorbi de liberalizarea cursului valutar. Nu vor mai fi cursuri paralele, ghidate de forțele pieței, dar meru artificial alterate de intruziunile politice de pe piața oficială. Banca Națională își va putea prelua funcția firească și necesară de influențare a cursului prin mijloace economico-financiare, respectiv prin intervenții valutare pe piață (vînzări și cumpărări de valută sau lei) și prin ansamblul politicilor monetare și valutare promovate.

Scopul este de a avea un curs unic care să fie realist tocmai în măsura în care reprezintă nivelul de echilibru al cererii și ofertei. Nu este un scop în sine, ci singura modalitate de a introduce adevăr și ordine în economie, de a dispune de un reper unic general pentru orice activitate economică internă sau externă, pentru evaluarea viabilității și profitabilității, pentru promovarea eficienței și competitivității. Nu totul, desigur, se rezolvă printr-un curs unic relevant, dar nimic nu se poate soluționa fără acesta.

Merită de subliniat că România a rămas singura țară est-europeană în care, indiferent de regimul valutar, nu există un curs unic al monedei naționale, funcționînd încă sistemul cursurilor paralele: unul oficial, unul al "pieței gri", unul al caselor de schimb autorizate, unul al pieței negre. Aceasta în ciuda disfuncționalităților grave create în economie și colosalele surse de corupție pe care cursurile paralele o reprezintă. Motivația invocată - că liberalizarea cursului oficial, antrenînd o devalorizare severă, ar fi lovit economia prin deprecierea patrimoniului și populația prin creșterea prețurilor - nu are absolut nici o șansă în măsura în care cursul oficial tot n-a făcut altceva decît să urmeze strict cursurile paralele la numai câteva luni. De fapt, motivul real este încercarea falimentară a actualei Puteri de a menține în viață industria falimentară, scop în care se folosește, între altele, de manevrarea decontării operațiunilor cu strănățitatea tocmai la adăpostul absenței unui curs unic. Îndeosebi întinzîndu-se deliberat dar nepermis de mult asimilarea în economie a schimbărilor cursului valutar.

Îndărătnicia autorităților postdecembriste în ne liberalizarea cursului oficial a costat imens. Un cerc vicios s-a instalat între creșterea prețurilor interne și devalorizarea externă a leului pe piețele oficială și paralele, care a dus la o inflație și la o prăbușire a cursurilor mult mai accentuate prin

alimentare reciprocă. În cele din urmă, sub presiunea FMI, s-a acceptat principiul cursului unic, acționîndu-se de la începutul acestui an, pentru prima dată, nu numai prin devalorizări administrative ale cursului oficial spre atingerea celui de pe piețele paralele, dar și prin măsuri economice, fiscale, bugetare și monetare pentru blocarea devalorizării în continuare a acestuia din urmă, singurul real de pînă acum. Oprirea emisiunilor monetare fără acoperire a creat o anumită criză de lei pe piață, mai ales în condițiile în care, datorită continuării inflației interne, aceeași masă monetară a avut de pus în mișcare un angrenaj care se situa la un palier mai înalt de prețuri. Măritarea semnificativă a dobînzilor la depozite a stopat fuga de lei și i-a îndemnat pe mulți să se întrebe dacă o depunere bine remunerată în bancă nu este mai acceptabilă decît o conversie dezavantajată în valută. Evident, creșterea corespundenței a dobînzilor la credite (odată cu majorarea celor la depozite) a descurajat mecanismul contractării de împrumuturi pentru plăți obligatorii în lei, spre a se păstra neînchinate deținerile în valută. De altfel, a fost interzisă contractarea de credite în lei pe bază de garanții în valută, "simburele" acestui mecanism, ca și operațiunile în valută între agenți economici români, care mijlocuau multe dintre tranzacțiile de pe "piața gri". Toate acestea au contribuit, fiecare pe un alt plan, la redresări ale leului pe piețele paralele, în ciuda creșterii în continuare a prețurilor interne și a devalorizării pe mai departe a leului oficial. Evoluțiile "disjuncte" la nivelul cursului oficial administrat și a celui liber de pe piețele paralele au înlesnit tendința spre unificarea cursurilor.

O realizare ce nu trebuie sacrificată pe altarul intereselor Puterii

În ciuda posibilelor efecte pe linia unei noi majorări a prețurilor interne (efect al devalorizării leului oficial), unificarea cursurilor monedei naționale la un nivel de echilibru rezultînd din condițiile pieței merită - prin importanța pe care o reprezintă - să fie salutăată. Căci este poate primul element al reformei care ar fi atins după patru ani de jumătăți de măsură și diversioni politice cu scopul de a bloca reforma. Ar fi de semnalat că premierul Stoiljan realizează, în vara anului 1992, unificarea cursurilor pe piețele oficiale și paralele, dar politica și-a băgat, ca în altă ocazie, coada și acest pilon al reformei a fost din păcate sacrificat pe altarul intereselor electorale ale tandemului Iliescu-FDSN. Cursul pe piața oficială a fost blocat spre a ține temporar în frâu prețurile interne, ca sprijin pentru Puteri în alegerile din toamna aceluiași an. Și, în câteva luni, cursul de pe piețele paralele, urmînd evoluțiile economice reale, s-a prăbușit. Îndepărtîndu-se de cel oficial la cea mai mare diferențiere cunoscută vrodată. A fost nevoie de peste un an și jumătate pentru a se obține o recuperare, căderea cursurilor oficial și paralele alimentîndu-se reciproc. Despre preț vorbește de la sine faptul că în timp ce unificarea cursurilor din 1992 se realizase în jurul valorii de 430 lei pentru un dolar, unificarea actuală se conturează în jurul a 1.700 lei pentru un dolar. Acesta este costul ingerinței politice unde nu-i fierbe oala, dar din păcate plătit de populație. Nu poate exista un avertisment mai clar în legătură cu nevoia de a nu pierde noua ocazie în care s-a obținut, tot pe seama populației, indispensabilul curs unic al monedei naționale.

ULTIMA ORĂ • ULTIMA ORĂ • ULTIMA ORĂ

Întîlnirea raportorilor Consiliului Europei cu presa

Raportorii pentru România ai Comisiilor politică, respectiv juridică și pentru drepturile omului ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, d-nii Friedrich König (Austria) și Gunnar Jansson (Finlanda), evident interesați și evident informați despre situația presei din România, au cerut în mod expres o întrevvedere cu reprezentanții mass-media marți 29 martie 1994. Printre cei ce au răspuns invitației au fost directorul Radioului, Eugen Preda, directorul Cotidianului, Șerban Madgearu, redactorul-șef al cotidianului Magyar Szó, Gyurmath János, directorul postului de televiziune SOTI, dl. Moldoveanu, președintele CNA, Titus Raveica, ziaristi de la România liberă, Evenimentul zilei etc.

Raportorii Consiliului Europei păstrau cu exactitate în minte probleme de la venirea anterioară și erau interesați să vadă dacă s-au rezolvat: de pildă accesul ziaristilor semnatarilor de articole critice față de Puteri în Parlament.

În atenția raportorilor se află legislația presei, iar întrebarea lor explicită a fost dacă este sau nu nevoie de o lege a presei acum în România. Răspunsul unanimității: "nu". Despre proiectul de lege propus de vicepreședintele Comisiei juridice, V. Soianu, membru PUNR, privind modificările Codului penal, cu amendamente de ultimă oră aduse articolelor 236 și 168, referitoare la defămarea statului, a națiunii și comunicarea de știri false (termeni respectivi nefiind definiți juridic și dînd astfel posibilitatea unor posibile abuzuri ale Justiției), raportorii Consiliului Europei știau că au intrat în această săptămînă în discuția Camerei Deputaților. Știau și că amendamentele contravin legislației

internaționale și avuseseră în prealabil discuții anterioare cu factorii implicați. Au întrebat dacă cei de față susțin opinia revistei "22" (pe care am prezentat-o) și la răspunsul afirmativ au comunicat că, după referințele lor, România se va alinia în această privință standardelor internaționale.

Foarte impresionat s-au arătat raportorii Consiliului Europei și de sursa ziaristului Nicolae Andrei, arestat din cauza unui pamflet în adresa președintelui Ion Iliescu: de aceea i-au întrebat pe ziaristi prezenți dacă procesul intențat colegului lor a fost oprit și dacă reprezentantul Justiției și-a cerut scuze pentru greșeala arestării lui (ca în cazul chemării Doinei Cornea la Procuratură). De asemenea au fost evident interesați de faptul că, începînd de la 1 martie 1994, nici un oficiu poștal nu mai permite expedierea în străinătate (cu banderolă sau cu pli cu colțul deschis, și specificarea "imprimat", așa cum se face obișnuit în lume) a presei. Sesizarea am făcut-o în numele revistei "22" (alături de numeroase telefoane din străinătate, de la colaboratori și abonați care nu au mai primit revista noastră de cînd ea a început să se expedieze prin vamă). Noua măsură luată în numele Guvernului reprezintă un mod de a încalca atît libertatea presei, cit și drepturile omului, și asupra ei ne rezervăm dreptul de a reveni cu o anchetă mai detaliată în numărul următor.

Dintre celelalte probleme ale "celei de-a patra puteri" (cum au îndemnat raportorii Consiliului Europei să se considere presa românească) care s-au lăsat în discuție reamintim creșterea cu 40% a tarifelor tipografice începînd de la 1 aprilie 1994, monopolul birtiei deținut de fabrica "Letea" și creșterea prețului (720 lei/kg față de 5,60, cit era în 1990), faptul că ziaristi din presa locală sînt mai expuși abuzurilor Puterii. Directorul Radioului, Eugen Preda, a prezentat raportorilor Consiliului Europei proiectul unui cod deontologic al ziaristului, o lege a presei fiind și după opinia doamnei sale inutilă și neavenită la această oră în România. (GABRIELA ADAMEȘTEANU)

ANA BLANDIANA

Nu poți exista decît de o pa...

- interviu realizat de...

N-am fost prieteni, ci doar colegi

Ce diferență este între a fi scriitor acum față de perioada dinaintea de Revoluție?

Înainte aveam sentimentul că toată lumea este cu mine, că mă adresez tuturor. De aici venea o anumită siguranță: dincolo de greutăți sau de amenințări, simțeam că persecuțiile sînt percepute de cititorii tăi ca niște dovezi de autenticitate. După Revoluție, cititorii s-au împărțit brusc în două categorii. Mi-e greu să spun procentajul celor care sînt împotriva mea și al celor care sînt "pentru", mai ales că ei este în continuă transformare. În '90 mi se aruncau în curte cărți de-ale mele, sfișiate, sau mi se puneau în cutia de scrisori articolele mele din "România literară" de dinainte de '89, decapate și mîzgălite. După demisia mea din CFSN, pe parcursul Pieței Universității, mai ales, și la începutul Alianței Civice a fost o reacție de mare violență a celor care se aflau acum de partea Puterii și care țineau să-mi spună că prețurile pe care mi-o purtasera înainte a încetat.

Dar relațiile între scriitori?

N-am făcut parte dintre scriitorii care mergeau la restaurantul Casei Scriitorilor. Acolo era bursa de birfe, într-o mare măsură se făcea acolo și bursa critică. N-am mers niciodată, mă simțeam extraordinar de străină. Foarte rar mi s-a întimplat să intru să caut pe cineva. Totdeauna aveam senzația că mă împiedic de timiditate din cauza privirii celor de la mese, obișnuși locului, care stăteau de dimineața pînă seara. Din cauza genului de viață pe care o duceam noi, mai izolați, eram percepuți cu o anumită ostilitate. (Sau cel puțin așa simțeam eu lucrurile.) Deci n-am făcut parte din "găști de scriitori". Eram apropiată, fără a fi prieteni propriu-zis, de cei de la "România literară", unde aveam rubrică și mergeam o dată pe săptămîină să duc articolele. Cel mai apropiată sufletește m-am simțit de cei de la "Familia" din Oradea, de care mă simț și acum legată. Și acolo aveam o rubrică, țineam "Poșta redacției". Deosebirea dintre cele două reviste a fost că, atunci cînd n-ai mai avut voie să publici, cei de la "Familia", deși, orice s-ar zice, în provincie era mai greu și atmosfera era mai apăsătoare, mi-au propus să continui fără să mai semnez. Am fost foarte impresionată de acest gest de solidaritate care nu s-a întimplat la "România literară", unde ar fi fost infinit mai simplu (nu să-mi scriu rubrica,

pentru că asta, evident, nu se mai putea, dar existau diverse pagini - traduceri, recenzii de cărți străine - unde nu era obligatorie semnătura). Dar nu s-a pus problema și ne-am descurcat îngrozitor de greu cu banii. Nu e un rețos, e pur și simplu o dovadă că n-am fost prieteni propriu-zis, am fost doar colegi.

După decembrie '89, cu unii nu ne-am mai întâlnit, deși înainte ne întâlneam (să zicem, cu Augustin Buzura). Înainte apartineam în mod evident (pentru cititorii în primul rînd) aceleiași categorii, cu Augustin Buzura ne cunoșteam încă din adolescență, de la Cluj, ne întâlneam cînd el venea prin București. După Revoluție trăim în lumi separate, aș zice chiar stăpîni.

Romanul dvs. "Sertarul cu aplauze" a fost primit de public așa cum v-ați așteptat?

Nici în țară, nici în străinătate nu a fost primit cum mă așteptam. În străinătate a avut un succes mult mai mare decît speram, iar în țară a trecut destul de neobservat. Am început să-l scriu în '82, într-un moment în care aveam un fel de spaimă că, luptînd cu cenzura, chiar atunci cînd învingi este în fond o degradare. Ca să rămîn eu însămi, dincolo de ce se întîmplă în viața literară normală, trebuia să încep să scriu o carte care să nu fie pentru tipar. Dacă nu mi-ar fi jennă să folosesc cuvinte prea patetice, aș spune că o scriam ca pe o carte postumă. Niciodată nu mi-am închipuit că o să trăiesc mai mult decît Ceaușescu. Pe parcursul scrierii ei s-a întimplat să nu mai am dreptul să public și din clipa aceea cartea a devenit rațiunea mea de existență. Am încetat să scriu prin 17-18 decembrie '89, cînd am auzit că se întimplă ceva la Timișoara. În afară de faptul că am intrat în tot virtutea asta, îmi era frică să citesc manuscrisul, pentru că ar fi fost îngrozitor să descopăr că tonul lui nu rezistă. Prin '91 însă, am simțit la un moment dat că s-ar putea să se întimplă ceva rău cu mine dacă nu mă smulg un timp din vacarmul public, politic, civic. Mi-am luat manuscrisul și am plecat din București citeva săptămîni. Am descoperit că romanul rezistă, că primise noi valențe. A apărut în '92, după alegeri. Eu am fost foarte implicată în alegeri, și lumea literară era împărțită în privința candidaturilor. S-au scris cronici, dar față de zecile de cronici care se scriau înainte întotdeauna la orice carte a mea a fost aproape ca și cînd n-ar fi fost percepută. Cartea a apărut la o editură particulară, "Tinerama". Se pare că, față de cotele la care se vind acum cărțile, s-a vîndut bine. S-a tras mai întii în 15.000 de exemplare, după aceea încă o dată atît. Însă editura nu avea o bună difuzare, cred că tirajul n-a ajuns nici în jumătate din orașele țării. Traducerea germană a apărut în 1993. La Tîrgul de carte de la Frankfurt a fost primită foarte bine, s-au scris zeci de cronici în toată presa. Iar la anul va fi reeditată în "Biblioteca pentru toți" a editurii "Fischer". Succesul din Germania a făcut ca ea să se afle acum în curs de traducere în Olanda, Norvegia și Franța.

Cel mai mult mă amărăște faptul că în timp ce în Germania, de exemplu, se discută despre ea ca despre "literatură de sertar", la noi pe de o parte nu s-a discutat despre ea, iar pe de altă parte se afirmă, într-o completă indiferență sau rea voință, că n-a existat literatură de sertar. Mie mi-a apărut în aprilie '90 un volum de versuri, pe care îl produceam în 27 decembrie, deci am avut în sertar un volum de versuri și un roman. Faptul că 25.000 sau 30.000 de exemplare sînt percepute ca un mare tiraj reprezintă o dovadă că acum se cumpără mult mai puțin cărți. Este clar însă că trag, ca scriitor, posesiunile faptu-

lui că am fost percepută ca persoană publică și politic. Dacă toată perioada asta aș fi fost numai scriitor, cartea mea ar fi fost primită mai bine, ar fi fost considerată un moment literar. Dar așa, tot ce putea să existe împotriva mea ca președinte al Alianței Civice a trecut împotriva mea ca scriitor. Cei care se aflau de cealaltă parte a baricadei au preferat, pe de o parte, să tacă, pentru că nu puteau să-și permită să afirme că e o carte proastă fiindcă s-ar fi compromis ca critici literari, iar cei care se aflau de partea noastră nu făcuseră și ei, pentru că probabil aveau alte idei decît mine într-o împrejurare atît de tre-cătoare cum e o campanie electorală!

Cum vă explicați sciderea pînă aproape de dispariție a rolului Uniunii Scriitorilor după decembrie '89?

Se pare că în toate țările din Est s-a petrecut același fenomen. Sigur că este vorba și de lipsa unor talente administrative, și de faptul că cei care ar fi avut talente manageriale le-au exercitat pe cont propriu. Dar, pe de altă parte, într-o societate atît de isteric divizată cum este cea de acum (diviziune care trece și prin masa scriitorilor, în mod firesc), era foarte greu să se păstreze o coeziune. Mult înainte de '89 avuseseră loc tot felul de lupte, existase acel celebru grup de 22 de scriitori care li ceruse lui Ceaușescu, în 1980, înființarea unei "Uniuni a adevăraților scriitori comuniști". Cei 22 de atunci sînt, cu oarecare aproximație, protagoniștii a ceea ce ne-am obișnuit să numim "restaurarea în cultură" de la această oră. Înțelept ar fi ca Uniunea să se transforme într-o formă de apărare a drepturilor profesionale și sociale ale scriitorilor.

AC a trimis observatori la alegerile din Basarabia. Credeți că Basarabia riscă acum să se îndepărteze de România?

Membri ai Alianței Civice au vrut să meargă la alegerile din Basarabia și ne-au propus să organizăm această plecare, care de la început a întîmpinat foarte multe greutăți din partea autorităților basarabene, autoritățile românești spunînd că nu se amestecă. Problema aberantă era cea a apariției unei Alianțe Civice și în Republica Moldova. Președintele Snegur și-a organizat un fel de front pentru sprijinirea lui, personal, căruia, printr-o perfidie savantă, i-a dat numele "Alianța Civică". Noi, bineînțeles, am protestat: era clar că observatorii trimiși de noi n-aveau nici o șansă să fie primiți acolo. Și atunci LADO, după multe insistențe, i-a acreditat. S-au interesat de acolo deprimați: "Numai cînd te duci acolo îți dai seama ce înseamnă rău!", spuneau toți. Au fost revoltați că puținii observatori străini au concluzionat superficial că "alegerile s-au desfășurat în general corect". Situația de acum din Moldova este catastrofală, nu numai pentru că se taie sistematic legăturile cu România și se teoretizează lipsa unității poporului care locuiește în cele două state, dar și din punct de vedere democratic. Președintele Snegur a semnat un decret prin care stabilește că el numește șeful Televiziunii (adică ceea ce a încercat să facă și președintele Iliescu prin amendamentele aduse de PDSR Legii societăților de radio și televiziune și, deocamdată cel puțin, nu i-a reușit). Este impresionant să te gîndești că, în timp ce aici se luptă să se facă o lege, acolo pur și simplu se dă un decret și totul se termină. Am fost în acești ani legată de Frontul Popular din Moldova și mi se pare îngrozitoare situația acelor oameni care se încapățînesc să spună că pe aștept pămînt o existat cîndva democrație, că această parte de țară a votat democratic în 1915 alipirea la România, în timp ce toți cei-

lali cred cu adevărat mănesc" este mai periculos Moldova decît imperia frică, pur și simplu.

Ce greșeli ale politicii vă amintesc că au accentuat distanțarea?

A fost un contract ruptă de România. trop-Molotov. clipă fost denunțat de toate să se caute mijloace petică a acestor denunț că exact în același me-easi semna cu Gorbae afirma că nu are preț URSS: această declara-refuzul de a accepta r Moldova în România.

pendenței, care era de confuzii între statutul țărilor baltice. în timp seră niște state de sin-a fi ocupate prin trat-tov de Uniunea Soviet-province a României. ment, totuși a devenit i-zat, și datorită propaga-cum la noi se spune: "Ei n-au mîncat salama se spune: "Sistem ir-perialismul românesc mod evident comanda-tă în fiecare din fosta-din fosta republici u-ski mai mic sau mai-aceleiași tipare și cari-rași scopuri. Acum imp-se statuleze prin trat-ntre Republica Mold-ntre că nu mă îndoi România lucrurile vo-sarabeni își vor aduce

Fiecare tinăr ca un vot pentru O

Ce părere aveți despre vernalentală?

Mi se pare import-faptul că demască m-Puterii și dovedește c-de câteva luni cu dive-lui politic n-au folosit

Parte sau de alta a baricadei

Oana Armeanu -

ca "imperialismul rusol pentru Republica

externe românești credeti

mp. Basarabia fusese

prin Pactul Ribbentrop

și în acest pact a

țările, ar fi fost firesc

pentru punerea în practică

principale. Numai

șerit președintele Iliev

un tratat prin care

și teritoriale față de

reprezenta practic

întoarcerea Republicii

A urmat cererea înde-

lăpt organizarea unei

Basarabiei și statutul

ce țările baltice fuseseră

stătuții înainte de

atul Ribbentrop-Molotov,

Basarabia fusese o

"Pierzându-se acel

modul mai greu de

realizării care s-a

fiind. Așa

"Nu ne vindem țara",

cu soia" ș.a.m.d., la ei

dependenți", "Jos im-

el". Locurile sînt în

se din același loc. Exis-

le țări din Est și chiar

ționale cîte un Jirinov-

nare, creat exact după

folosește exact acela-

șorțant mi se pare să nu

de legături periculoase

ova și Rusia sau CSI,

șic că, pe măsură ce în-

er merge mai bine, ba-

aminte că sînt români.

timp. Ei nu-și puteau cu adevărat permite să lase să ajungă în înfinitatea problemelor de conducere a țării cealaltă parte, pentru că ar fi însemnat ca toate misterele ținute sub cheie pînă acum (de la teroriști la mineri) să devină publice. Nu întâmplător toată lumea vrea Ministerul Justiției, pentru că de felul în care se vor judeca lucrurile va depinde și reconcilierea națională și înaintarea spre o societate normală.

După părerea dvs., Convenția va rezista în forma actuală pînă la viitoarele alegeri?

Cred că în forma actuală, pentru că liderii partidelor din Convenție sînt prea realisti și prea inteligenți pentru a nu înțelege obligativitatea ei. De altfel, nici nu e nevoie de prea mult realism și de prea multă inteligență pentru a înțelege că este singura formă în care pot răstigni.

Nu ar trebui începută campania electorală?

Este clar că trebuie să înceapă pregătirile. Alianța a cerut mereu, prin reprezentanții ei de la conducerea Convenției, organizarea unui congres al Convenției. Mi se pare important să fie simțită Convenția nu numai ca un grup de lideri care se întruniseră la București sau în Parlament, ci ca o organizație care acoperă teritoriul țării și care trebuie să funcționeze uniform. O altă cerere a noastră este de a se aplica o grilă unică în alegerea candidaților (deci nu discutarea listelor ca un raport aritmetic între partide). Dacă această idee nu va avea câștig de cauză nici acum va fi grav, pentru că după '92 ne-am descurcat parțial noastră de Parlament abia cînd am văzut-o la televizor. Nu de noi depinde cît de mare să fie această parte, dar de noi depinde cît de bună să fie. Și este clar că ea a fost sub posibilitățile noastre. De altfel, noi am mai cerut și grup parlamentari unic.

Dar ceva concret pentru pregătirea alegerilor a început să se facă?

Nu pot să vă spun decît ce facem noi. În ultimele două luni am avut dialoguri ale Alianței în orașe din provincie, mai ales orașe considerate "roșii" (Vaslui, Bîrlad, Galați, Buzău). De fiecare dată au fost adevărate evenimente în viața orașelor respective.

Mai demult sponșați că nu există profesioniști politici decît de cealaltă parte a baricadei. Credeți că între timp ei au apărut și în rîndurile Opoziției?

Una dintre marile tristeții ale acestor ani au fost băncile mereu semigoale ale părții noastre de Parlament. Chiar dacă mă gîndesc numai la asta și aș fi tentată să răspund nu. O clasă politică nu se construiește însă într-un an sau doi.

Oricum, generațiile mai tinere, vor avea un rol important. Mă gîndeam chiar cu amuzament că PSDR ar trebui să se grăbească să facă alegerile chiar și numai pentru că fiecare tinăr care atinge vîrsta de 18 ani este încă un vot pe care îl câștigă nu ei, ci Opoziția. Dincolo de o asumită neimplicare a tinerilor în politica activă, ei se află de partea democratică a lucrurilor. În orice caz, există organizații de tineret la principalele partide, cea mai puternică este cea a PNTCD, dar și PSDR are, există și la Alianță organizație de tineret, de foarte bună calitate. Să sperăm că ei vor prăgiti nu numai alegători, ci și candidați. Deocîndată, atunci cînd cei din Alianță au optat, în clipa în care s-a făcut partidul, să rămîna în Alianță, ne-am spus că noi ne vom ocupa cu educarea electoratului! De-a lungul timpului, toate plezdoarile pe care le-am dus în Convenție ne-au făcut să simțim că e nevoie și de educarea celor așei.

Cum vedeți rolul specific al Alianței?

Este clar că există personalități politice care vor fi cu siguranță personalități viitorului. Printre ei sînt și liderii partidelor noi create, dar felul în care se unesc, se dezunesc, se desbină mă face să am reticențe totuși în ceea ce privește calitatea lor, chiar dacă din punct de vedere intelectual sînt oameni pe care îi respect. Principala mea obiecție în privința acestor oameni politici este că au tendința să înțeleagă prin politică politizanism. De fapt asta este și principala deosebire între poziția Alianței și cea a partidelor. În felul în care vedem noi lucrurile primează interesul general, în timp ce partidele au tendința să vadă lucrurile ca pe un aranjament între sferele lor de influență. Asta a fost de altfel și discuția pe care am avut-o în '92, în privința candidaților parlamentari. Pentru mine era absolut lipsit de importanță cîți PAC-iști, cîți PL-iști, cîți PNT-iști vor fi în Parlament. Pe mine m-ar fi interesat doar ca deputații și senatorii Convenției să fie extraordinari din toate punctele de vedere și să se vadă o mare diferență între parlamentarii noștri și parlamentarii celorlalți. Partidele au fost interesate în primul rînd, și poate chiar numai, de raportul dintre ele. În mod normal, Alianța ar fi trebuit să fie echidistantă față de toată lumea, dar societatea românească este atît de împărțită, prin mijlocul ei trece o baricadă. Nu poți exista în ea, chiar ca reprezentant al societății civile, decît de o parte sau de alta a baricadei. Noi ne-am aflat de partea celor care respectă regulile democratice ale jocului politic și facem tot ce putem ca această parte să câștige. După aceea, Alianța nu se va afla la putere, ci va deveni cu adevărat ceea ce trebuia să fie dintotdeauna: un ochi lucid aflat în afara mecanismelor statale, privindu-le și comentindu-le.

Deci Alianța mai pretinde rolul de arbitru între partidele politice?

N-a pretins niciodată. Arbitru este mult spus, și cred că termenul ar supăra. Deocîndată este clar că am funcționat în cadrul Convenției ca un liant între partide. După momentul în care partidele din Convenție vor începe în mod firesc să-și sublinieze deosebirile doctrinare între ele, Alianța va intra ea însăși într-o normalitate. Important este nu numai ca la conducere să ajungă unul bun, ci și ca cel care a fost ales să știe că dacă nu este bun poate fi revocat. Cu siguranță mai trebuie să treacă ani pînă cînd întreaga populație a României să fie conștientă că de votul ei depinde propria ei viață. Deocîndată, dacă am avea puterea să avem umor, ar trebui să fim amuzați de felul în care cei ce l-au ales pe dl. Iliescu sînt nemulțumiți, fără să facă nici o legătură între votul lor și felul în care se desfășoară lucrurile.

Dualitatea activităților AC

Care e activitatea filialelor AC? În permanență există o dualitate în activitatea noastră, pe de-o parte toate acțiunile care țin de educație, dialog, mers la țară și alte lucruri de genul ăsta, iar pe de altă parte participarea în Convențiile locale și încercarea de a le ține unite. Membrii filialelor noastre au participat într-un mod absolut impresionant la campania electorală, foarte multe județe s-au bazat pe ei, iar ei percep electoralul într-un mod mai concret decît cei așei și realizează faptul că în timp ce deosebirile dintre fragmentele Convenției se percep doar la vîrf, între lideri, electoratul nu percepe decît unitatea lor. Pentru cei care votează, importantă este "cheia": au votat

"cheia", n-au votat pe unii sau pe alții. Și mergînd pe continuitatea acestui electorat care a crescut între timp, oamenii Alianței repetă aproape obsesiv: "Trebuie păstrată unitatea Convenției".

AC l-a delegat pe Petre Mihai Băcanu să o reprezinte în relațiile cu CDR. Vi se pare normal ca tocmai unui ziarist, care nu ar trebui să se implice în politică, să i se delege reprezentarea AC într-un organism politic?

Da, mi se pare normal. Optînd pentru Convenție nu optezi pentru cineva, ci pentru ceva, pentru democrația de tip occidental, pentru respectarea regulilor democratice ale jocului politic. Toate zările independente pledază pentru asta. De altfel, societatea românească este atît de maniheistă, înțit nimeni nu poate fi - și cu atît mai puțin un ziarist - decît de o parte sau de alta. Ca director al unui mare ziar - parte a societății civile, la crearea și educarea căreia contribuie substanțial -, mi se pare normal ca Petre Mihai Băcanu să fie unul dintre liderii AC. Mi se pare însă ciudat să mă întrebați despre normalitate într-o țară în care nimic nu funcționează normal.

Aveți un capital de popularitate și o prestație continuă în spațiul public și politic în acești 4 ani de la Revoluție. Pe de altă parte, ați observat rînd românii cîți și cei străini ai viciei politice românești au atras atenția asupra faptului că în Parlament sînt foarte puține femei, iar în Guvern nu sînt deloc. În timp ce în alte țări femeile au un rol tot mai important în viața politică. V-ați gîndit să intrați în mod deschis, asumat în politică?

După cum știți, nu m-am gîndit și nu mă gîndesc. Nu voi candida niciodată și nu voi accepta niciodată nici un fel de funcție. Nu-mi doresc decît să mă pot întoarce integral la scris și o voi face imediat ce condițiile vor permite ca acest gest să nu poată fi asimilat cu o dezertare. De altfel - în ce mă privește - întrebarea dvs. nu e formulată exact: nimic din ceea ce am făcut sau fac nu a fost făcut în calitate de femeie.

Cum vă explicați faptul că în ultima vreme s-au simțit mai mulți revoluționari cunoscuți?

Cred că explicația stă în deprinerea generală, care în cazul celor mai radicali se exprimă mai radical. Substanțele tari se frîng mai ușor, în timp ce restul diapare treptat, prin degradare. Adaptarea este întotdeauna o formă de degradare, dar ei sînt inadapabili.

te atinge 18 ani -

pozitie

re recenta remanieru-

șantă de fapt doar prin

comisiunile funcționării

la toate discuțiile duse

șele părți ale spectru-

decît la cîștigarea de

Revoluționar fără certificat IX

MIRON ENACHE

Erau ultimele zile ale anului 1989. Umblam pe străzi, prin locurile în care fussem în 21 decembrie, la Televiziune. Într-o zi am condus la gară o tipă, învățătoare în Petroșani, care venise să-și caute prietenul în București. Pe peron, când să se suie în tren, au pisat după ea cîteva militari în termen. M-am întors să văd. Băleții și-au cerut scuze și, sportiv, am dat mîna cu ei. După ce a plecat trenul am trecut din nou pe lângă ei și m-au oprit: "Hai, bea cu noi un giț". Aveau niște trăsăcu și bere. Dintre toți, doar unul era critic. Mă întrebă: "Ai fost pe 21? Ai fost pe 22? Știi ce s-a întimplat?". Zic: "Am fost. Pe bulevardul Republicii, în Piața Universității, pe la Română, la Televiziune". Și-mi zice asta: "Trebuie să-ți spun ceva. Nu pot să plec fără să-ți povestesc: eu am condus un TAB. În viața mea civilă sînt șofer pe Rubă. Și nu numai că am condus TAB-ul, dar am primit ordin să intru peste oameni și am intrat. Cînd am coborît din TAB, era plin de sînge și mi s-a făcut rău. De asta sînt beat. Nu pot să mă întorc acasă, nu pot să-mi privesc mama în ochi că m-apucă plînsu". Era ca un copil, i se încrêșea bărbia și iar dădea în hohote de plîns. Zic: "Lană mă, nu-i nimic. Nu puteai să ceri tu, un răcan. Ai avut gradat care n-a avut nici o reacție. Ce vrei să-ți reproșezi tu cînd ăia ț-au dat ordin și n-au nici o remușcare. Du-te acasă și încercă să uți chestiile astea". "N-o să uit niciodată, nu pot să uit. Am văzut prin geamulețul de la TAB oameni pe trotuar și puteam să-l evit, dar trebuia să intru peste ei pentru că ăla era ordinul pe care-l primisem. De asta beau și cred că o să beau o viață întregă pe chestia asta". Deci, ne vedem nas în nas dușmani din 21 decembrie și nu eram deloc dușmani. Eram doi tineri. El nu avusese niciodată intenția să facă rău nimănui probabil. De ce trebuise să ne dușmanim atunci? De ce trebuise să intre el cu TAB-ul peste noi și eu să-l înjur pe el? De ce trebuise să ne urim unul pe altul în noaptea aia? Acolo, pe peron, eram prieten și eu îl înțelegeam și îl iertam. Pe cine n-am iertat și n-o să iert niciodată sînt cei cu grade mari în armată care au acum liniștea să doarmă în paturile lor. Ei nu și-au tras un gînt în gură, deși toți au pistol.

La fabrică, după revoluție
În 25-26 decembrie m-am dus la fabrică. Lipseam de pe 18 decembrie, de cînd fussem trimis de comuniști de acolo - UTC sau PCR, nu știu cine era responsabil de acțiunea aia - eram pus să părăsesc oamenii să nu se revolte. Dar trecusem în partea aliată, fără să mă gîndesc prea mult. Ceaușescu fusese deja împușcat și era clar că acum n-o să fiu tras la răspundere. Dar dacă Ceaușescu n-ar fi căzut, eu aș fi făcut pușcărie pentru isprava care-mi trecuse prin cap. Voiam acum să văd fețele burfășilor care m-ar fi pedepsit. Pentru că acum ei erau de hant la întrebări, ei trebuiau trași de urechi. Am intrat în fabrică, am trecut de gîrzile patriotice, care erau înarmate, făceau controale, și am ajuns în hală. Acolo, am dat de meșterul meu. În 16 decembrie scrisese, împreună cu vicepreședintele de fabrică - amîndoi cu funcții la sec-

torul 2 -, un articol în "Știința", cu "agenturii" străine. Fabrica în care lucram era de protocol. Primul secretar era grangurele principal la sectorul 2, și pentru că fabrica era vizitată de Ceaușescu, toți șefii erau aleși pe sprinceană. Numai borfași între borfași, toți comuniști pînă în măduva oaselor. El, și acum vroiam să-l văd. M-au împințat: "N-ai murit?" - "Nu. De ce să mor?" - "Noi toți știam că ai murit". Și mi-au povestit cum mi-au văzut numele în ziar, la "morți prin împușcare". Secretarul UTC care mă trimisese la acțiunea aia de patrule a venit la mine și mi-a zis: "A, am aflat tot despre tine, ce lucruri mărețe ai făcut; ne-am gîndit să înființăm pe fabrică un PSN, dacă ai auzit. Frontul care gospodărește valorile din întreprindere". Era cu golul politic și ei îl împleau. "Ne-am gîndit", a mai zis secretarul UTC, "ca tu, care ai participat la revoluție, să fi în comitetul pe fabrică". Zic: "Și dvs. faceți comitetul? Dvs. care ați fost cu comuniștii?" - "Ei, cu comuniștii, gata, au căzut. Nu mai sînt comuniști e libertate, am învins". Mă uitam la el cu scribă. Zic: "Dvs. faceți PSN? Ar trebui să fie cu totul altceva, iar dvs. ar trebui să vă ascundeți, să nu mai călcați pe la fabrică. Nu, multumesc, nu-mi trebuie PSN-ul vostru". Au mai apărut de la Gărzile patriotice cîteva: "Am auzit că ai făcut, că ai dres, hai mă, nu fi fraior, poți să faci carieră politică pe chestia asta".

M-am plimbat prin fabrică. Birourile BOB, care erau niște coșmelii pe lângă magazia de scule, cu uși de metal, unde se ascundeau secretarii de partid ca să ardă gazul de pomană, nu mai aveau plăcuța aia de plastic cu "BOB". Pe ușile alea era scris la razează "FSN". Și acolo erau tot ăia de dinainte. Mi-am pus imediat problema: ce-i FSN-ul ăsta? Ce vrea să însemne? Îl vedeam pe ăsta cu UTC-ul cum își găsește un os de ros cu FSN-ul și oamenii nu spuneau nimic, înghiteau gălușca. PCR se făcuse FSN și nu deranja pe nimeni. Meșterul

meu, o lichea care mă amenințase cu multe (ultima dată pe 13 iunie '90) și care scrisese și un articol despre ce răi sînt cei din Timișoara, era băgat și el în FSN. Și atunci le-am zis: "Nu, PSN, nu servesc".

Am plecat acasă și nimeni nu m-a întrebat nimic. În fabrică nu se muncea, se comenta. Era interesant să auzi părerea fiecăruia despre ce urmează, fiecare își vedea viitorul cum cum i-ar fi convenit lui. Unul rezuma revoluția asta la salam, că o să fie de calitate mai bună; altul vedea că revoluția o să-i mărească șansele să-și facă rost de o casă în București; altul vedea că, odată cu liniștirea lucrurilor, o să poată și el să-și ducă copilul la creșă, pentru că pînă atunci nu avusese loc. Tot felul de chestii care de care mai haioase. Practic era un lucru care îl depășea. Nu-i auzea să-și dorească libertate, să privească în ochi pe oricine. Pe prea puțini îi deranja faptul că fostii lor șefi rămîneau tot șefi. Atunci nu și-a pus unul problema să-i dea de-a dura, să-i cotoogănescă. Era doar unul singur unanim acceptat ca erou negativ: pe data de 23 decembrie, tipul era atît de indoctrinat și atît de demont că a pus furtașul de pompieri pe oameni ca să nu le vină ideea să iasă în stradă. Deci nu în 21, ci tocmai pe 23 s-au trezit ai mei să iasă din fabrică: "Hai să ieșim și noi, să ne suim în camioane, să ne ducem acolo, să facem dreptate". Și ăsta care era secretar de partid și cu o funcție la sectorul 2 s-a apucat să cheme pompierii și i-a stropit cu furtașul pînă i-a luat dracu'. Pe ăsta îl urmăreau și vroiau să-i rupă oasele. După aia tipul s-a fofilat, avea o fermă pe unde, o mai are și acum, sînt sigur că prosperă și că îl merge nemișcînd de bine. Nici n-am apucat să plec că vine unul nervos, unul care era mai bătaios, nu-i plăcea că aceiași rămăseseră în funcții, și zice: "Am dat de nenorocitu' ăsta la policlinică, venea să-și prelungească concediul medical, e posibil? Mîinecă banii noștri. L-am alergat să-l bat dar a apucat să se suie în mașină, că ălfel îi rupeau oasele". Crodeam că poate cu timpul o să gîndească totuși așa, și cînd o să vin a doua oară în fabrică o să fie și ălfalți cu oasele rupte. Toți șefii mei ziceau: "Sînt

4 milioane de oameni, nu puteți să-i judecați". Asta era vrăjeala lor cu care se scuzau, dar eu nu le găseam nici o scuză. Dar nu erau toți așa. Cînd să plec din fabrică mă întreabă unul: "Mai treci pe la noi?", dar așa, timid, parcă munca mea era de voie. Oricum ei nu făceau nimic.

Cum s-a umplut golul politic

Și a venit luna ianuarie. Continuam să ne întîlnim și să vorbim în seara bleoului. Eram prieten cu toți. Pe vremea aia lumea zîmbea pe stradă, oamenii se priveau în ochi. Era foarte frumos, eram mîndru că sînt român. Toată lumea era cu ochii îndreptați spre noi și fiecare țără a trimis reporterii, ajutoare. Era bine să fii român atunci și mă simțeam nemai-pomenit. Nu-mi trebuia să plec nicăieri, eram fericit. În ianuarie golul politic era deja umplut. Ei se emanaseră - am învățat cuvinte noi cu ocazia aia. Bineșu era o față gteară - nu-mi plăcea, nu-l înghiteam. În schimb Roman m-a cîștigat. Era vesel, zîmbea sincer, vorbea limbi străine. Primul program al PSN arăta nemișcînd: cum își propuneau ei să pună omul potrivit la locul potrivit, cum voiau să schimbe mentalitatea oamenilor încetul cu încetul, să-i educe, să-i învețe democrația bucațică cu bucațică. Nu înțelegeam eu prea bine ce vor să spună inițialele astea, dar în principiu programul lor era foarte interesant. Apăruseră partidele istorice. Pentru că nu învățasem la istorie nimic despre ele, le priveam așa, cu un semn de întrebare. Nu știam ce să cred despre ele. Am trecut prin prima parte a lunii ianuarie, fără simpatii politice. Eram practic receptiv la orice. A apărut partidul liber-schimbișt, o timpenie haioasă, după aia a mai fost apelul făcut de Lițeanu lui, care era un părut foarte bine, a apărut Rebengue cu hirtie igienică și le-a pus-o la dispoziție băieților să-și gteargă botul. Auzescum tot și încercam să-mi fac și eu o simpatie, dar în primele sece zile din ianuarie nu-mi fusesem.

Pagina realizată de RODICA PALADE

EDITURA NEMIRA • EDITURA NEMIRA

Director general VALENTIN NICOLAU
Redactor-șef VLAD T. POPESCU
Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU
C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

WILLIAM PETER BLATTV - EXORCISTUL

Exorcistul ar trebui citită de două ori: prima dată pentru adrearea poveștii și îngrozitoare și intensitate, iar a doua oară pentru a savura subtilitățile de limbaj și de frazare trocute cu vederea în surescitară crescîndă a primei dorințe. Este o carte care va înspăimînta și va revolteza pe mulți cititori, li va zgîlbi în complacerea lor, atît pe credincioși cît și pe ateii în mod egal. Va fi adulată, comparată, disecată și recompușă, dar va fi greu de ignorat. Citită cartea. Este o experiență pe care n-o veți uita niciodată.

"St. Louis Post-Dispatch"

Una dintre cele mai îngrozitoare povești de la Dracula înceace și una dintre cele mai convingătoare... O carte plină de putere, uluitoare.

Hal Burton, "Newsday"

Ecranizarea realizată în 1973 în regia lui William Friedkin, avîndu-i în distribuție pe Max von Sydow, Leo J. Cobb, Jason Miller și Linda Blair, a primit premiile Oscar pentru scenariu și coloană sonoră.

COLECȚIA BABEL-HORROR, 256 PAG., 2.000 LEI
ISBN 973-569-004-7

JOHN P. McAFEE - COMANDO PRIN PLOAIA TRISTA
"Au murit la un milion de mile de Texas"

Al doilea război mondial l-a avut pe Sven Hassel. Acum, războiul din Vietnam îl are pe John P. McAfee!

"N-am să uit niciodată sunetul emis de cei două sute de yurzi de panglică de ras ajustabilă, supra-comprimată, marca Schick. Un vietnamez a intrat în panică și a fugit. Panglica Schick din jurul gîtului său s-a agățat de un copac și s-a întepenit. Omul s-a oprit peț de o clipă, apoi a continuat să fugă, fără e. Unul dintre amicii lui zbiria și încerca să atragă atenția asupra prietenului său decapitat, dar degotele cu care vroia să-l arate cădeau pe rînd..."

Oferii transmit ordine fără nici o noimă. Armele sînt folosite în scopuri total opuse destinației lor inițiale. Și, printr-o întîmplare care-și are echivalența în realitate, Boretele Verzi descoperă o incredibilă alianță secretă între CIA și nord-vietnamezi, pe care trebuie să o distrugă, chiar cu riscul de a atrage represaliile ambelor părți...

COLECȚIA COMANDO, 192 PAG., 1.500 LEI. ISBN 973-569-008-X

Robert Silverberg PASAGERI

Unul dintre amicii lui zbiria și încerca să atragă atenția asupra prietenului său decapitat, dar degotele cu care vroia să-l arate cădeau pe rînd..."

Oferii transmit ordine fără nici o noimă. Armele sînt folosite în scopuri total opuse destinației lor inițiale. Și, printr-o întîmplare care-și are echivalența în realitate, Boretele Verzi descoperă o incredibilă alianță secretă între CIA și nord-vietnamezi, pe care trebuie să o distrugă, chiar cu riscul de a atrage represaliile ambelor părți...

COLECȚIA COMANDO, 192 PAG., 1.500 LEI. ISBN 973-569-008-X

H.-R. PATAPIEVICI

Utopiile splendorii

ESEU

Restul

"Există în noi o neputință de a dovedi, care triumfă împotriva oricărui dogmatism. Deopotrivă, există în noi o idee și adevărul - care triumfă împotriva oricărui scepticism." Aceste cuvinte paradoxale îi aparțin lui Blaise Pascal. Dincolo de interesul conținutului lor, care se impune oricui, ceea ce mă frapază este structura lor formală. Ele aparțin aceleiași familii de enunțuri ca și afirmațiile "e în noi ceva mai adânc decât noi înșine" (Augustin) și "sufletul omului este în mod natural creștin" (Tertulian). Schema lor este următoarea: există un rest irezolvabil, care e nelimitat. La Augustin adîncul omului nu este al omului și e de neatina, oricât am înscodi după el, plecînd de la ființa noastră seculară. La Tertulian sufletul are o identitate care e complet independentă de opțiunile sale conștiente. La Pascal, nici o convingere, oricît de integrată, nu se poate dovedi pe sine mai mult decît poate scepticismul absolut să desființeze credința ca un adevăr existent. Dincolo de orice zăbateră a sufletului, există un rest la care nu avem acces și el e infinit. În același fel, conștientia noastră poate controla totul, pînă la natura ei proprie, care îi rămîne însă inaccessibilă; și aceasta e nelimitată. Convingerile, cît de ferme, nu se rezolvă niciodată rațional, iar scepticismul absolut este contradictoriu, pentru că afirmația sa cea mai radicală se lovește de un rest imposibil de trecut: ideea unui adevăr care scapă corodării oricărei proaste dispoziții. Măsurile sau nu, instinctele noastre cognitive par asistate de ceva viu.

Limita

Se observă imediat că ideea restului irezolvabil este solidară cu afirmația "există o limită". Din punctul de vedere al cunoașterii, limita poate fi argumentată urmînd raționamentul lui Wittgenstein (*Tractatus*, prop. 2.161, 2.17 și 2.171). Pentru că o afirmație să exprime un fapt real, trebuie să existe ceva comun între structura afirmației și structura faptului. Dacă acel ceva comun ar putea fi cunoscut, atunci el ar trebui să poată fi exprimat printr-un alt enunț. În acest caz, dacă noul enunț ar fi adevărat, ar trebui ca între el și ceea ce este comun să existe ceva comun și așa mai departe, la infinit. Această structură de argumentare este cunoscută sub numele de "argumentul celui de al 3-lea om". Propus mai întîi de Platon în dialogul *Parmenide*, el a fost reluat de Aristotel sub formă pur logică, ca regresiv inevitabilă ori de cite ori universalul este confundat cu individualul (*Organon* IV, 179 a). În fapt, oriunde apar două naturi diferite și se pune problema exprimării modului în care una participă la esența, elucidarea rațională se lovește de acest tip de limită, care este restul irezolvabil. Wittgenstein numea acest rest mistic, iar actul limitării era rezolvat de el printr-un gest: lucrurile despre care este imposibil să vorbim pot fi, uneori, arătate. S-ar părea deci că limita stă în rest, iar transgresarea ei ar fi gestul sau tăcerea. Simți orice eşecul acestei propoziții. Să observăm însă că nici Tertulian nici Augustin nu afirmasă existența restului într-un context de eşec, în timp ce Pascal, el, autorul unei Apologie, o face. Pentru o apologie neterminată, putem spune că intenția sa de a o finaliza era din capul locului contrazisă de tonul prin care întelegesă o construiesc. Avem astfel o indicație istorică prețioasă: este modernă acela pentru care restul reprezintă o limită. La Augustin, adîncul din om era o limită pentru natura umană pieritoare și un rest divin care, prin chiar actul limitării omenească, îl făcea incalculabil. Pentru Pascal, dimpotrivă, atît convingerile absolute cît și scepticismul sistematic sînt puși în eşec de un rest care le corelează cu limita lor. Neputința este într-adevăr irezolvabilă, iar triumful este un eşec. Altfel spus, deși restul rămîne la fel de limitat, limita devine lipsită de rest: devine, adică, opacă.

Abisul finitudinii

Cînd restul încetează să mai limiteze, relația dintre naturile pușe în legătură prin cunoaștere devine intransitivă. În definitiv, dacă sufletul omului nu mai este în mod natural creștin, atunci el nu mai poate fi decît în mod natural secular. Orice lume care să depășească ontologia celor cînti simțuri

devine la fel de "imaterială" ca și mirosurile în raport cu pipăitul. Dar, ca o compensație, disocieria facultăților de cunoaștere începe tot atunci să se manifeste cu febrilitate. Lumea de dincolo pe care o pierdem "în afară" este recreată înăuntru sub forma nelimitată a imaginarului de ficțiune, care este un depozit activ al tuturor evidențelor de realitate anterioare. Sîrșitul Evului Mediu cunoaște o invazie a imaginarului pentru că pumarea în eşec a naturii duble a omului, care nici la Pascal nu este completă, încetează să mai fie neglijabilă. Erupția imaginarului urmează îndepărtate pierderi transcendente, așa cum restul din om devine o limită a lumii dinafară (și atît). Firește, în aceste condiții instinctele noastre cognitive nu mai sînt asistate de ceva viu, ci de un etalon exterior al corectitudinii, cum ar fi logica, care, potrivit lui Wittgenstein, umple lumea (iar subiectul este granița ei). Separația devine criteriul clarității. Dar, cînd limita ajunge să fie graniță de separație, restul tinde să dispară. Omul începe să fie hipotic fascinat de toate acele forme de cunoaștere care sînt lipsite de rest și care, prin firea lor, tind să îl desființeze. Ţelul cunoașterii ajunge să fie totalitar: dogmaticul va demonstra orice, iar scepticul nu va mai admite nici un adevăr. După Căderea lui Adam, care ne-a modificat ontologia, urmează căderea gnoseologică, prin care ne trezim cu instincte de cunoaștere de turnate. Și, așa cum paradisiul terestru este vialul încăpătînat al tuturor celor care, pierzîndu-și adevărata natură, și-au pierdut orice natură (Pascal), *obșuarea ilimitării prin desființarea restului* a devenit programul contradictoriu al celor care caută să se sustragă fatalităților căderii la doua ca modernă. Dacă *paradiso terestru* a fost utopia izgonirii, *teoria perfectă* a devenit, în replica celei de a doua căderi, prototipul redobîndirii cunoașterii fără rest. Teorii perfecte i s-a cerut, cu o fervoare imprudentă, resuscitarea splendorii originare a lumii prin schimbarea subiectului. Astfel că, în timp ce prima cădere trimitea la o utopie, a doua cădere a suscitât remediile uchroniei. Locului de nicăieri îi urmează timpul de nicăieri.

Ludwig Wittgenstein

Acum, intruic tema modernă a limitării proaste a apărut, în primul moment, ca o identificare a restului cu limita și, în al doilea moment, a oricărui rest cu o limită greșit pușă, soluțiile posibile la noștalgia resorbției au trebuit să pornească de aici: de la restul pierdut ca o limită reafirmată. Or, să ne amintim de soluția lui Wittgenstein. Limita a ceea ce poate fi spus epuizează esența lumii, care, fiind logică, este lipsită de rest. Singurul rest care mai poate fi găsit constă în faptul că lumea există: a o simți ca pe un întreg limitat, aceasta este, potrivit lui Wittgenstein, *das Mystische*. Adică, în fond, restul: lucrul spre care putem doar arăta și tăcea. Wittgenstein a fost constrîns să mute restul în afara oricărui obiect al lumii, pentru că lumea însăși, pentru un modern, trebuia să fie plină de modul de a fi al limitării. Și, cum singur afirmă în melancolică sa prefață la *Tractatus logico-philosophicus*, scriea la Viena în 1918, cînd totul a fost deja cunoscut în acest mod, *fiarte puțin* a fost în fond realizat. Ca toți modernii, și Wittgenstein a fost hipnotizat de pasiunea eliminării restului prin exactitatea definiției limitei. Dar, spre deosebire de alți moderni, înzestrați cu instincte de cunoaștere mai puțin vizguroase, el a simțit nevoia să reafirme urgența restului: și, pentru că lumea era plină de limite, iar gîndirea era handicapată de identitatea ei ipsatorie cu limbajul, care nu putea fi decît logic, atunci restul a fost puș de el în două "poziții". Înăuntru lumii, atunci cînd îl putem doar arăta, și în afara ei, atunci cînd despre el nu putem decît tăcea.

Radu Petrescu

O soluție neuzuală la problema enunțată mai sus a fost propusă de un literat pur, repulsiv din instinct la orice vulgarizare filosofică. Mă refer la Radu Petrescu, cunoscut îndeobște pentru a fi produs cîteva capodopere puțin gustate. Este interesant de notat că referințele sale sînt pur literare: cîteva trimiteri observate în Homer (*Odissea*, cîntul VIII, *Ilada*, defilarea armatelor din cîntul II și pre-

zentarea scutului lui Ahile din cîntul XVIII), una la Tasso (cîntul XII din *Ierusalim eliberat*) și cîteva, surprinzătoare, la Pulci, Boiardo și Ariosto. Radu Petrescu, ca orice modern, admite necesitatea unei lumi lipsite de rest. Neobișnuit la el este însă faptul că descoperă o ilimitare în chiar privirea care suspendă restul. Raționamentul său (niciodată dezvoltat) ar fi putut fi următorul. Dezordinea și lipsa de claritate estetică a literaturii (lumii) noastre este datorată inflației de efecte literare ("ilimitări") obținute pe seama procedurilor simbolice. Prin simbolizare sînt inventate raportări improprii, care debordează natura proprie a obiectului simbolizat, denaturîndu-l. Arbitrarul cel mai desfrînat, din punctul de vedere al sobrietății cunoașterii, a generat un soi de bovarism al profunzimii, care a declassat, prin presumpție și falsitate, înțelegerea noastră percepție adecvată. În numele rectitudinii estetice, Radu Petrescu propune o literatură care să ne modifice, odată cu sensibilitatea, percepția asupra lumii (regăsind astfel sensul etimologic al cuvîntului *aisthesis*, din care a fost derivat cuvîntul modern "estetică"). În loc să mai privim lumea prin raportări anapoda, să încercăm să o privim fără nici un fel de raportare. În locul alegoriei bovarice o a incontrolabilei beții simbolice, Radu Petrescu reinventează restul sub forma *literatității*. Homer, susține el, își privea eroul exact de la înălțimea lor; și îi vedea așa cum sînt, pentru că îl vedea *literal*. Perla, pentru Radu Petrescu, nu simbolizează Luna: ea chiar este Luna. Aproape de nimeni știut, Radu Petrescu a realizat o ontologie a concretului pur, strict identic, mergînd pînă la eradicarea completă a modului aluziv de expresie. Spre pildă, romanul său *Măi Hiescu* dezvoltă o proză epurată principial de comparații și, în fond, de metafore. Că a realizat acest lucru printr-un procedeu strict simbolic de expresie, cum este literatura, ține de enigmaticele soluții sale și, nu în ultimul rînd, de splendorile lumii. Căci sensul regîndirii restului pornind de la soluția *literatității* strict implică smulgerea de sub hipnoza ideii că, pentru a depăși limita, trebuie eradicat restul (întrucît, pentru moderni, presupuția tacită este că restul e limita iar limita e răul). Radu Petrescu sugerează că, pentru a depăși limita, trebuie să înțelegem de ce anume lumea este ilimitată atunci cînd o privim *literal*. În fond, orice lucru, cît de umil, dacă e privit fără nerăbdarea protoască de a-l "generaliza", de a-l transforma în "idee", de a dobîndi satisfacția "cunoașterii" prin găsirea clișeului proxim și a indiferenței specifice, se dovedește ilimitat în sens tare (adică nu simbolic). Firește, o astfel de percepție nu este posibilă decît reintegrînd starea paradiziacă a simțurilor, adică trecînd de căderea a doua, cea care, odată cu restul lumii, ne-a răpit și splendoarea ei. În starea actuală a cunoașterii, subiectul devorat de frustrările propriului său imaginar deralat nu poate conțeni să nu genereze variante utopice/uchronice ale splendorii pierdute. Setea de a cunoaște, contrariată în chiar miezul ei de cecitatea unor instincte care nu cunoscut căderea a doua, reprezintă țevorul din care se rovarsă spre noi, nemîntuite și precare, dezamăgirile splendorii.

NUMARUL DE AUR
MATRICE A EVOLUȚIEI ?
IOAN CIOFUR

Cartea se poate procura de la Editura Coresi, tel/fax: 615 47 81

PHILIPPE SÉGUIN

Construcția europeană – încotro? **V**

Cum să rezolvăm Europa economică

Problemele Europei economice sînt aceleași cu problemele Europei politice. Starea de profundă confuzie a europenilor își are izvorul într-o eroare de metodă și o neînțelegere tragică a istoriei: acum, cînd prioritățile se află și o cheamă la Est, Comunitatea se închide asupra ei la Vest; acum, cînd aproape 70% dintre europeni sînt obsedați de drama zilnică a șomajului, Comunitatea este stăpînită de alcătuirea unei eșafodaj utopic, acela al monedei unice. A venit timpul – din nou la lumina noii mese de joc europene – de a reaseza temelile edificiului.

Da, ideea Europei economice se impune mai mult ca niciodată față de criza pe care o străbatem. Dar spunem un nu răspicat ideii de a întocmi această Europă concentrînd-o în jurul unui mic nucleu, înțepînd într-un monetarism din alte vremi. Europa economică, gîndită în maniera Bruxellesi, nu va fi vizibilă decît în măsura în care va satisface formidabila așteptare a noilor democrații din Est.

Așadar, relansarea economică a Europei trebuie să adopte aceleași cai și relansarea ei politică: simultan, să fie întreprinsă în mod solidar revigorarea activității în sinul Comunității și deschiderea acesteia către Est pentru că o relansare economică a Vestului este indisolubilă de o dezvoltare a Estului.

Într-adevăr, deschiderea Europei în fața noilor democrații este exact opusul unei fugi înainte și cu atât mai puțin o modalitate deturmată de a strica Comunitatea. Nu e deloc vorba să întocmim o Europă moale ci, dimpotrivă, să milităm pentru o Europă puternică. Această deschidere reprezintă de fapt o extraordinară ocazie de dezvoltare și de reînnoire la starea de creștere a economiilor vest-europene.

Deschiderea frontierelor noastre către Est este o problemă de exigență morală și de interese vitale, dacă ținem seama de riscurile de instabilitate și de explozie socială ce caracterizează era postcomunistă. În aceeași măsură, deschiderea frontierelor nu trebuie să fie totală, imediată, necondiționată, într-un cuvînt anarhică. Ideea europeană nu are vreun sens istoric decît dacă este mesagera unei perspective de viitor mai întîi, a unei organizări originale ulterior.

Ca să ne putem înfățișa un viitor posibil, trebuie să considerăm trecutul și prezentul. Trecutul înseamnă Planul Marshall cu ale sale trei inovații geniale: prima, un flux de ajutorare masivă ce a reprezentat 3% din produsul național brut american; a doua, legătura dintre acest ajutor masiv și progresiva suprimare a obstacolelor ce îngreunau schimburile vest-europene; concepută ca vectorul și liantul păcii între Franța, Marea Britanie și Germania; a treia și ultima, crearea unor debucse masive pentru industriile americane de armament convertite în producerea bunurilor de echipament.

Acum să considerăm prezentul: exemplul aceleiași Germanii, care acceptă deficite apășătoare nu

mai ca să finanțeze redresarea landurilor orientale; transferurile publice ating cifra de 150 miliarde de mărci anual, cu precădere exporturile de echipamente din Germania occidentală în cea răsăriteană, atingînd mai mult de 33 miliarde de mărci în 1992. Aceasta ne demonstrează că e posibilă o mobilizare de fonduri importante spre Est ca și favorizarea unei apropieri în termeni reali, nu financiar.

Ei bine, azi e nevoie să dăm dovadă față de Europa de Est de generozitatea, ambiția, voința care ne-au lipsit în momentul căderii zidului Berlinului. Republica Federală Germană a trebuit să înfrunte singură procesul de reunificare germană. Să nu o lăsăm singură și în fața reunificării Europi.

Propun o deschidere rațională a piețelor europene. Ar fi un dezastru ca frontierele noastre să fie deschise subit și total produselor din Răsărit. Aceasta ar ruina sectoare întregi din economiile

că o atare zonă s-ar enstului pe temelii libertății și respectului suveranităților naționale și că nu mi se pare mai de neconceput reconcilierea acelor popoare decît a fost, la doi ani după ultimul conflict mondial, apropierea Franței de Germania.

– în fine, chiar de la începutul procesului de deschidere, înscrierea ca obiectiv final a fuziunii celor două zone, cea de Vest și cea de Est – care au de altfel vocația acestei fuziuni –, pentru a constitui împreună o mare piață europeană cu economii rațional omogene.

Construcția propusă în acest mod nu e cituși de puțin utopică. Ea este inspirată de extraordinara reușită a planului Marshall, dar și din anumite acorduri pe sectoare încheiate de pe acum cu Rusia, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia în domeniile industriei chimice, a oțelului și a aluminiului. Trebuie numai sistematizate aceste experiențe și înscrise într-un cadru economic și politic coerent, purtător de speranță, de dezvoltare în creștere și de locuri de muncă pentru popoarele din Est și din Vest.

Este o nouă ambiție care ar permite de asemenea lichidarea vechii dispute între lărgire și aprofundare. Tutoror aceluia care acuză procesul de deschidere către Est vînzînd în el un fel de mașină de răzbi împotriva Comunității, această nouă ambiție le dă un răspuns simplu și limpede: să urmărim construirea comunitară deschizînd-o de pe acum țărilor cu un nivel de dezvoltare comparabil, fiind-o o solidă bază monetară prin moneda comună și favorizînd convergența nivelurilor de protecție socială; dar, în același timp, să facem față marilor mize istorice pe care o reprezintă prăbușirea comunismului, oferind noilor democrații un cadru de discuție în vederea asigurării securității și totodată un cadru de gestiune în vederea dezvoltării schimburilor.

Aici se află fundamentul Uniunii politice.

Concluzii

Acestea sînt marile linii ale Europei pe care o dorim: o Europă liberă, întemeiată pe respectul diverselor națiuni care o compun. O Europă suverană, stăpînită pe propriul ei destin. O Europă solidară, îndreptată către dezvoltare. O Europă unită, moștenitoare una aceleiași istorii și angajată într-un același proiect politic – cel al Marii Europei.

Iar acest proiect al Marii Europei, nici o altă țară nu poate să-l asume mai bine decît Franța. Franța, despre care generalul de Gaulle afirma în mod premanitoriu în 1963 că "ea crede de mult că va veni ziua în care o destinare reală și în același timp o înțelegere sinceră vor îngădui să se schimbe cu desăvîrșire raporturile dintre Estul și Vestul Europei și că ea își rezervă dreptul, în ziua aceea, de a face propuneri constructive în privința păcii, echilibrului și destinului Europei".

Ei bine, ziua aceea a venit!

Traducere de COLETTE GHIMPETEANU

noastre, mai ales acelea bazate pe o manipulare intensivă. În schimb, este de dorit și este posibil să fie lansată o triplă inițiativă tinzînd:

– într-o primă perioadă, spre negocierea cotelor de accedere a produselor din Est la marea piață europeană, prevăzînd totodată o mărire progresivă puternică a acestora precum și un vîrsămînt în țările estice a drepturilor vamale percepute la intrarea produselor lor pe teritoriul comunitar; obiectivul constă în a introduce în mod semnificativ, dar în etape, produsele Estului în Comunitate, fără a destabiliza economiile noastre și, în același timp, în a reinvesti în țările Răsăritului european taxele prelevate, sub forma unor echipamente durabile, fapt ce ar însemna pentru întreprinderile noastre tot atîtea piețe de desfacere;

– liberalizarea schimburilor interne în Estul Europei, pacificînd astfel relațiile dintre popoarele de acolo; tuturor aceluia care pretind că s-ar crea astfel un al doilea COMECON, răspund sus și țara

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ. INDIFFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTELI.

LA SEDIU
REDACȚIEI
PUTEȚI
CUMPARA
DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.

Anii 1991, 1992, 1993.

Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVII STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:

1.100 lei cu ridicare de la redacție, cu expediere prin poștă.

Costul abonamentelor trimestriale integrale este:

1.800 lei cu ridicare de la redacție.

2.200 lei cu expediere prin poștă.

Cei interesați sînt rugați să trimită adeverințe corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea punctului Serviciul de Distribuție. Adeverințele sînt valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Lădăreț nr. 10, București.

Abonamentele făcute la redacția "22" sînt anuie înlocuite decît cele prin RODIPET.

CITIZII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărđ în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Costul abonamentelor pentru cititorii din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
- alte continente:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ANCA MANOLESCU

Bunavestire

Iar în luna a șasea, trimis a fost îngerul Gavriil de la Dumnezeu în cetatea Galileii, al cărui nume era Nazaret, la o ficioară logodită cu bărbat, al cărui nume era Iosif, din casa lui David. Și numele ficioarei era Maria. Și intrînd îngerul la ea, a zis: Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești tu între femei. Iar ea văzînd, s-a înspăimîntat de cuvîntul lui și cugeta ce va fi însemnînd urarua aceasta. Și i-a zis îngerul: Nu te teme, Maria, că ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Aceasta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema și-i va da lui Domnul Dumnezeu tronul lui David, tatăl său, și va împărăti peste casa lui Iacov în vece și împărăția lui nu va avea sfîrșit. Și a zis Maria către înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat? Și răspunzînd îngerului, i-a zis: Duhul Sfînt se va coborî peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri, pentru aceasta și sfîntul care se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu... Și a zis Maria: Iată, roaba Domnului sînt. Fie mie după cuvîntul tău. Și s-a dus îngerul de la ea. (Luca 1, 26-35, 38)

Noua creație. Bunavestire e momentul inițial al unei reînnoite geneze: Duhul care se purta deasupra apelor din origini umbrește acum pe Maria – însemnînd "noian de apă". Dar auzurarea acestei "zămisliri" e cu mult mai mare: nu mai e "facerea" unei lumi care ogîndește înțelepciunea divină; nu mai e "chipul lui Dumnezeu" întipărit în om prin suflarea Duhului de viață dătător; are loc acum un uriaș paradox recuperator: Fiul lui Dumnezeu, Logosul se face Dumnezeu intrupat, unind într-un singur ipostas cele două firi. O persoană a Treimii consimte în această kenoză pentru a-și salva creșterea nu de la înălțimea inaccesibilă a transcendenței Sale, ci din interiorul condiției originare a omului, unită cu această transcendență: "și singurul iubitor de oameni se face mijlocitor între om și Dumnezeu, fiind zămislit din precursul pîntece al Fecioarei, nu din voință sau din poftă bărbătească sau din naștere voluptuoasă, ci de la Duhul Sfînt și în chipul celei dintîi faceri a lui Adam" (Sf. Ioan Damaschinul, *Dogmatica*). Nu dualitatea curentă a

generalei fecundități operează aici, ci prototipul "Nașterii din Duh". Însă pentru această Naștere e nevoie nu numai de Duh, ci și de apă. E nevoie de un suport uman care să aibă puritatea apelor originare. Întregul traiect vechi-testamentar e privit, în perspectivă creștină, ca un efort de a pregăti, de a obține puritatea unui recipient capabil să suporte prezența interioară, covîrșitoare a Duhului. Fecioara e virtul acestei filiații: dorința Mariei de a fi o nouă Evă și operația deosebită a Duhului o fac să atingă statutul unei umanități fertile exclusiv prin sămînta divină. E Maică-Fecioară, cea "care a născut pe Fiul fără de Tată, Fiul născut din Tată fără de mamă".

Libertatea răspunsului. Bunavestire oferă o veritabilă întâlnire între divin și uman, care să anuleze îndepărtarea produsă în grădina paradisiacă; dar garanția adevăratei întâlniri e dată de libertate și de înțelegere, trăsături comune celor doi parteneri: "Intruparea nu a fost numai opera Tatălui, a Puterii și a Duhului Său, ci și opera voinței și a credinței Fecioarei. Fără consimțirea Preacuratei, fără ajutorul credinței sale, acest plan ar fi fost tot atît de irealizabil ca și fără de intervenția celor trei Persoane Divine însele. Numai după ce a invitat-o și a convins-o că Dumnezeu o are drept Maică și își ia trup din ea, numai atunci acceptă ea să i-l dăruiască. Așa cum a voit să se intrupere, tot așa a voit ca Maica Sa să îl zămislască liber și de bună voie" (Nicolae Cabasilas, *Omilia la Bunavestire*).

A fi liber și a înțelege: în lipsa acestor două, Dumnezeu nu vrea și nu poate – fără a-și nega excelența – să comunice cu omul. Ioana Bunevestiri o arată pe Fecioară cu cartea în mînă, într-un dialog cu cuvîntul divin care pregătește intruparea însăși a Cuvîntului. E o așteptare contemplativă a Logosului, întreprinsă de cea care va deveni "rai înțelegător", conform iconografiei. Iar în ce privește libertatea, e semnificativ că Ortodoxia respinge dogma catolică a immaculatei concepții, care vede în Maria un "instrument predestinat al harului": "dogma aceasta îl diminuează umanitatea și răpește măreția celei ce, prin fapta liberă a purității și a smerenției sale, spuns, din partea tuturor, *Fiat*". (P. Evdokimov, *Arta iconarilor*). Această integrală umanitate a Fecioarei e subliniată și de situarea Bunavestirii la 25 martie, exact cu nouă luni înainte de Naștere. În acel moment, ea oferă un interlococtur uman integral Sfinței Treimi: e mi-

reasă a Duhului, Maică a Fiului și Fiică a Tatălui.

Sinergia inaugurată la Bunavestire e întemeiată așadar pe "Fie mie după cuvîntul Tău", pe care P. Evdokimov îl vede ca un răspuns complementar la *Fiat*-ul cosmogonic. Iar acest răspuns – fiind cu putință Nașterea lui Dumnezeu intrupat – se preschimbă în *solicitare* la nunta din Cana Galileii: "Și sfîrșindu-se vinul, a zis mama lui Iisus către el: Vin nu mai este" (Ioan, 2, 2). Theotokos, Născătoarea de Dumnezeu, care și-a pus integral libertatea și înțelegerea la dispoziția lui Dumnezeu, poate, singură, avea inițiativa dialogului cu Fiul său; ea e, deci, cea care cere, din partea neamului omeneș, începutul minunilor christice; ea e cea care determină arătarea în văzul tuturor a lui Iisus și începutul drumului Său, culminînd cu jertfa și învierea; ea, care fusese pătrunsă de suflarea Duhului, simte sărăcia condiției umane adumbrite ("câci vin nu mai este") și solicită, din partea ei, ultima dezvăluire, tocmai cea a Duhului care se va revărsa la Rusalii peste Biserica.

Porțile Inspirației. Ioana Bunevestiri pune în scenă două personaje din sfera creației: Arhanghelul și Fecioara; un vestitor și un recipient al Duhului; cel ce expune misterul intenției divine și cea care poate intrupa; deasupra, în zenitul imaginii, e figurată o sferă întunecată din care revărsă un flux de foc. O sferă care are concentrarea și Alitudinea "tenebrei luminoase" de care vorbește Sf. Grigorie de Nyssa; la consimțirea Fecioarei, această inaccesibilă și de nepătruns Dumnezeu se deschide și își coboară suflarea în Theotokos, numită de Acatist: "tălmăcitorul sfîntului celui neșus" al Treimii. "Cu blagovestenia s-au descoperit taina cea mai înainte de tot veacii ascunsă", spune Antim Ibrăniul.

Porțile oricărui altar reprezintă această scenă: Bunavestire e punctul inaugural, e "rădăcina" lucrării de "îndumnezeire" a omului; ea atare, ea face cu putință intrarea în *Sînta Sîntelor*; ea reface comunicarea intimă cu misterul divin.

Bucură-te, cea prin care răsare bucuria. (Acatistul Bunevestirii).

Notă: Datoroz scuzele mele doamnei Nadia Anghelescu: în articolul intitulat "Postul Ramadanului", din nr. 11/1994 al revistei, datele referitoare la practicile legate de post au fost preluate din cartea domniei sale "Introducere în Islam", Ed. Enciclopedică, București, 1993. Faptul de a nu fi citat mă face să-i prezint aici cuvenitele scuze.

Fundatia Soros pentru o Societate Deschisa

anunță organizarea următoarelor școli de vară:

International Summer School in Political Science

Cursurile se vor avea loc la WIGRY – Polonia, între 17.07.94 – 16.08.94.

Tematica cursurilor:

- Scopuri și metode ale științei politice;
- Teorii despre democrație;
- Instituții democratice;
- Preferințele publicului;
- Economia de piață și democrație;
- Tranziția și democrație.

Pot candida preparatori și asistenți universitari care predau științe sociale, avînd vîrsta maximă de 35 de ani.

Democracy and Diversity

Cursurile se vor desfășura la CRACOVIA – Polonia, între 20 iulie și 10 august 1994.

Tematica cursurilor:

- Constituirea democrației: teoria politică a lui Hannah Arendt;
- Democrație după comunism;
- Ethnos și Demos;
- Masculinul și femininul în cultură;
- Familia, femeia și politica.

Pot candida studenți de la următoarele facultăți: sociologie, asistență socială, filozofie, psihologie, politologie.

Quantitative Methods of Social Research

Cursurile vor fi găzduite de către Universitatea Michigan din ANN ARBOR (SUA) între 27 iunie – 19 august 1994.

Tematica cursurilor:

- Teoria jocurilor;
- Metode lineare generalizate;
- Modele logit și log-lineare;
- Analize de rețea;
- Sisteme nonlineare;
- Modele LISREL.

Pot candida studenți la sociologie.

Pentru toate cele trei programe dosarul candidaților se va compune dintr-un curriculum vitae, un eseu de trei pagini în limba engleză care să motiveze dorința de a participa la cursuri, două recomandări tip (care se pot ridica de la sediile Fundațiilor Soros), adeverință de student, iar pentru candidații la programul Wigry adeverință de salariat.

Data limită de depunere a dosarelor pentru programele Wigry și Cracovia este de 14 mai, iar pentru programul Michigan 29 aprilie 1994.

Adresele Fundațiilor Soros din țară:

♦ BUCUREȘTI: Calea Victoriei 155, bloc D1, sc. 7 et. 3, tel. (01) 659 7427, (01) 659 0720, (01) 659 1321;

fax: (01) 312 2745;

♦ TIMIȘOARA: Piața Victoriei 2, cam 317, cod poștal 1900;

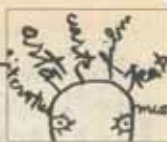
tel/fax: (096) 190 804;

♦ IAȘI: Bulevardul Copou 19, CP 1356, of. poștal 6; tel: (098) 146 935, 147 241, 147 804, 145 530;

fax: (098) 147 100

♦ CLUJ: Str. Mărului nr. 5; CP 1084; tel / fax: (095) 197 121.

Cultura estică în perioada tranziției

"Culture of the Time of Transformation" – în titlul real al marelui congres internațional ținut la începutul lui februarie în Poznań, în Polonia. Poznań e un fel de Cluj mai mare și mai bine întreținut, o cetate universitară veche și puternică, cu orgoli și ambiții pe măsură, demonstrate și de organizarea ireproșabilă a acestui congres de anvergură. Cum se putea citi și în catalogul tipărit al congresului, țelul său a fost să ofere un spațiu de întâlnire specialiștilor și creatorilor din diverse domenii artistice, care să discute cele mai sensibile probleme ale vieții culturale de azi din țările Europei Centrale și Estice, supuse pe de o parte detenției post-comuniste, iar pe de altă parte urgenței reintegrării europene.

Structurat pe cîteva secțiuni – literatură, arhitectură, teatru, film, arte vizuale și muzică –, congresul s-a desfășurat ca o balanșare de patru zile între discuțiile specializate pe domenii, dimineața, și prezentările mai generale din sesiunile plene, după-amiaza.

Ca de obicei, în sesiunile plene au fost invitate să vorbească celebrități locale și internaționale. Profesorul M. Porebski din Cracovia, un cunoscut istoric de artă, a demonstrat caracterul repetitiv al punctelor de ruptură, și deci de transformare, din istoria zonei est-europene, răvășită profund de prea multe schimbări de regim politic în cursul acestui secol radical și haotic. Bine cunoscutul regizor Krzysztof Zanussi a inventariat cu mult umor stereotipurile "naționale" din filmele contemporane – de tipul "amantul italian", "bucătarul francez", "turistul japonez", dar și altele mai noi, de tipul "intelectualul problematicant" (polonez sau nu) ori "activistul primitiv" (român sau nu) din Europa de Est.

Istoricul Richard Taylor din Anglia a făcut un rezumat, din perspectiva occidentală, al pericolilor ce pîndesc culturile naționale (mici sau foarte mari, precum Marea Britanie) tensionate între polul prea vag, centrifug, al "internaționalismului" și cel prea rigid, centripet, al "naționalismului". Ludwik Erhardt din Varșovia a atins o problemă dureroasă pentru toate țările ex-comuniste – politica culturală – percepută negativ acum, din cauza dirijismului comunist anterior; or, a demonstrat el, e adevărat că actul artistic și opera de artă nu au nevoie de politică, dar cultura ca fenomen vital al metabolismului social are nevoie de subvenționare și sprijin politic. Criticul de artă Ryszard Stanisławski ne-a vorbit despre marea expoziție "Europa-Europa. Secolul avangardei în Europa Centrală și Estică", al cărui curator este, și care se va deschide în luna mai la Bonn. Iar filozoful Stefan Morawski, autor cunoscut al unei cărți traduse cîndva și la noi, "Marxismul și estetica", a glossat pe marginea dificultăților de a accepta postmodernismul, dintr-o perspectivă în care se regăseau atașamente radicale de tinerete dar și temerile sceptice și vehemente ale vârstei post-mature.

Cum secțiunile se desfășurau simultan, n-am putut să ascult decât pe sîrite o parte din comunicările al căror titlu mă interesa. La secțiunea de li-

teratură, am apreciat comentariile despre dilemele și speranțele legate de actuale "cultură civilă", ale traducătorului și editorului Gabor Csordas din Pecs; sau aserțiunile despre capcanele modernizării și "prezumpția de fraudă în detrimentul scriitorilor", făcute de H. Orłowski din Poznań; ori esul "Post-esopismul" de scriitorul lituanian Rolandas Rastauskas, ca și cel intitulat "Carnavalizarea în literatura rusă contemporană" de Andrej Bogen din Sankt-Petersburg.

La secțiunea de arte vizuale și teorie estetică, temele care au dominat au fost pe de o parte evoluțiile naționale ale artelor plastice din ultimii ani, iar pe de altă parte postmodernismul. În prima categorie s-au integrat prezentările făcute de Judit Angel din Arad asupra artei rămășiței din anii '90, cele ale lui V. Sacharun și Al. Fedoruk asupra artei avangardine din perioada de tranziție, sau cele ale Marii Morawcz și Bożenai Czubak despre arta poloneză recentă. Despre condiția criticului și respectiv a istoricului de artă în țările post-comuniste au vorbit Zuzanna Bartosova din Bratislava și Elżbieta Miłobedzka din Varșovia. Criticul de artă Leszek Beko din Budapesta a glossat liber asupra unor aspecte tipice ale perioadei de tranziție, sau cele ale monumentelor staliniste dar și sărăcirii generale a artiștilor, defectușana distribuție a fondurilor pentru cultură în condițiile slăbirii rolului statului în administrarea acestora, dar și pierderea vizibilă a valorilor avangardiste ale actului artistic în condițiile economiei de piață. Iar despre istoria de artă ca domeniu al identificării naționale în Europa de Est, în situația internaționalizării rapide actuale, a vorbit Steven Mansbach de la National Gallery of Art din Washington.

Celălalt pol de interes l-a constituit postmodernismul, care a suscitat, cum era de așteptat, reacții

contradictorii. Prezent ca un leitmotiv în mai toate lefurile de cuvînt de la această secțiune ca și de la celelalte, postmodernismul a fost refuzat de mai vîrstnicii Ursula Csartoryska și Stefan Morawski în numele continuității proiectului modernist în actualitatea est-europeană; a fost nuanțat și integrat în continuitatea proiectului avangardist de Jaromir Jedliński (actualul director al Muzeului din Lodz, specializat în avangardă); a fost problematizat și dizolvat în "stilul anilor '70" de Andrzej Turowski din Paris; a fost susținut cu îndrăjire de mai tinerii G. Dziamski (Poznań), Dorota Jarecka (Viena) sau Jan S. Wojciechowski (Varșovia). Intervenția mea, centrată pe dezbaterile din jurul postmodernismului din mediul cultural românesc al anilor '80, a trezit vii interes în măsura în care nu era de presupus că ceva nou și sincron cu starea de spirit internațională să poată apărea în ultimii ani ai regimului ceaușist; dar acest "postmodernism românesc" e doar unul din cele cîteva paradoxuri sub care e percepută din exterior cultura română, de fapt altă de puțin cunoscută.

Concluziile congresului au reliefat, era inevitabil, similitudinea tensionilor și dificultăților pe care le au de înfruntat intelectualii și artiștii din zona estică a Europei. Pe de o parte, aceleași fenomene tipic post-comuniste tulbură buna funcționare a mediului cultural: destrucțiunea vechilor instituții și organisme centralizate, lipsa unor forme noi și viabile de restructurare a corpului social al oamenilor de cultură; rolul ambiguu al statului, pendulînd între vechi reflexe dirijiste și totala neimplicare; puștinătena fondurilor pentru cultură, dar și proasta lor distribuție, pe criterii partizanale; sărăcirea generală a clasei culturale, supusă efectelor unor mecanisme de piață primitive și brutale; populismul elementar care amenință în aceste condiții producția culturală, și corolarul acestuia, naționalismul agresiv și iresponsabil etc.

Pe de altă parte, aceleași temeri, contradicții și complicații tensionează psihismul și luciditatea oamenilor de cultură din Est: relația lor dificilă cu restul conservator al "masei" și marginalizarea rolului lor social; complexe de inferioritate, dar și atracția reintegrării rapide în identitatea europeană; tentația și necesitatea politicizării elitelor intelectuale; urgența reconfigurării unei noi "ordini simbolice" a lumii în care trăim.

Cum se întîmplă de obicei, ideile cele mai fertile nu s-au auzit numai în sesiunile plene, ci și în secțiunile, și pe coridoarele congresului, în cafenele și în casele intelectualilor polonezi, care te impresionează cu neobșita lor nevoie de a problematiza politică pînă în pinzele albe și cu neștirbita lor mîndrie națională. Sînd de vorbă cu scriitorii maghiari sau baltici, cu arhitecții ruși și cehi, cu istoricii de artă sîrbi sau ucraineni, ascultînd tirade și litanii care mi se păreau atât de familiare, recunoscînd aceleași reacții, aceleași obsesii, înțelegîndu-ne adesea printre crînte sau numai din aluzii și gesturi, mi-am dat seama că această Europă central-estică nu e o simplă invenție cărtărească astăzi la modă, nu mai e o iluzie, căci un demon istoric a reușit, poate împotriva voinței sale, s-o transforme în realitate.

KULTURA CZASU PRZEŁOMU
Poznań, 2-5 lutego

CULTURE OF THE TIME OF TRANSFORMATION
Poznań, 2-5 February 1994
PROGRAM

AMELIA PAVEL

Expoziția Brăduț Covaliu (1924-1991)

În această expoziție mi-am dat seama poate pentru prima oară că este de benefică pentru opera unui pictor o patză mai lungă între expuneri. Imaginile se maturizează așteptînd, se decantează.

Sînt mulți ani de cînd n-a mai fost deschisă o expoziție amplă Brăduț Covaliu. Actuala retrospectivă favorizează lectura viziunii lui Brăduț în ceea ce are ea mai caracteristic. Nu reușește s-o facă însă în totalitate, fiindcă aranjamentul expoziției, conceput strict după norme, să le spunem, "ochiometrice", adică al asortării exterioare, pe culori și formate, fără a se ține aproape deloc seama de cronologia operelor, maschează parțial esența picturii lui Brăduț Covaliu: caracterul ei evolutiv, cu etape diferențiate și semnificative, uneori chiar simptomatice pentru unul sau altul din momentele politico-estetice ale anilor '70-'80.

Prima fază – sîrșitul anilor '50, începutul anilor '60 – exprimă, echilibrat și cu bun-gust, legătura cu pictura românească interbelică. Anii de studiu cu J.A.I. Steriadi și-au pus, fidel, amprenta în peisajele de tinerete ale lui Brăduț Covaliu. A fost o fidelitate benefică, din care au rezultat acele peisaje rurale brune, consistent pictate, cu o pastă groasă, în maniera mult apreciată la sîrșitul anilor '30. Amintirii lui Steriadi i se adaugă, în locul rafinamentului grafic și al ariei urbane al maestrului, vitalitatea frustrată a gestului pictural și tonul foarte serios al elevului. Revăzute astăzi, aceste peisaje – "Pe uliță"

(1959), "Peisaj cu case" (1960), "Intrarea în sat" (din anii '60) – rezistă trecerii timpului și îndeamnă la o examinare mai nuanțată a picturii acelor ani.

Lungi șederi vîrătoase ale artistului la Bran au marcat pe nesimțite întregul lui operă – peisaje și nu numai. Cerul larg, fără blocaje montane, virfurile de munți și coline prufîindu-se ca o scriere la orizont apar, metaforizate, în multe compoziții spațiale. "Ritm desfășurat" (1973), "Cal în libertate" (1972), "Luminosele zăpezi" (anii '70), "Via" (1972) cuprind și primele încercări dinamist-futuriste ale structurilor liniare în tablou. În anii '80, această tendință se va stabiliza și diversifica. Obligația picturii lui Brăduț Covaliu este aproape absolută. Numai portretele lui nu "fug" într-o parte: compozițiile, fără excepție, sînt imagini în mișcare, linii și pete în mers. Anii '80 pecețuiesc definitiv acest procedeu, devenit la Brăduț Covaliu o a doua natură a actului de a vedea.

În etape se desfășoară și experiențele cromatice ale picturii. O fază albă în anii '70, rehatată ocazional și mai tirziu, rezolvă cu sensibilitate și virtuozitate această dificilă formulă cromatică. Cele mai reușite rezolvări se află în combinațiile de alb cu brun, din care străbat nu știu ce conotații nedefinite religioase. Spre sîrșitul anilor '80 și începutul anilor '90, puțin înaintea dispariției lui Brăduț Covaliu, în picturile lui se înmulțesc intervențiile de culori aprins. "Înălțimile roșii" se numește cea mai categorică dintre opțiunile în acest sens, îndreptate parcă spre o țîrzie și puțin ciudată împătîmire a unei roștii picturale care decenii în șir s-a vrut mai curînd gravă și cit de cit rațională.

OVID S. CROHMĂLNICEANU

Lucian Raicu față cu Eugen Ionescu

Pornind să scrie o carte despre Eugen Ionescu, Lucian Raicu a ales formula unui "journal en miettes", ținut odată cu o proaspătă lectură a autorului, după repetate altele anterioare, dar aceasta din urmă într-o dispoziție sufletească aparte. Așupra naturii ei sîntem informați de la început: "Vine o vreme, prin fața lucrurilor, a viștoei, cînd nu mai citești orice. Și încă e puțin spus, pentru că o foarte cîștă selecție începe să opereze, implacabil, și în rîsul cărților bune, tîind în carne vie, în carnea însăși a literaturii de valoare".

Alfel zis, Eugen Ionescu e parcurs sub un regim extrem de selectiv, comentatorul a luat o hotărîre dureroasă, a părăsit țara, nu o duce ușor, trece prin censuri grele, s-a înscris la o bibliotecă din cartierul unde locuiește, sînt acolo nenumerate cărți bune, ba chiar foarte bune, are voie să împrumute numai două. Ce ar putea citi el acum? Sînt nevoia de lecturi esențiale și ia Voyage chez les morts și Journal en miettes. "Zguduitoarea fragilitate" care hrănește însemnările ultime cărți, paradoxal, îl reconfortează, se trezește noînd unele fraze, iese din lunga apatie și așa îi vine ideea să scrie acest Jurnal în firime cu Eugen Ionescu.

Dar nimic nu-i convieșea mai mult criticului. Și altădată, el s-a simțit în apele lui cultivînd genul fragmentar, detestînd cărțile "construite", demersul sistematic, exegeza după un plan, abordarea "doctorală", procedura "profesorilor de literatură", "mari și mijlocii și mici". A preferat mereu comentariul liber, degajat, mișid pe observațiile fulgurante, extrase dintr-o firmă de trăire personală a textului. Ea i-a dictat paginile inspirate pe care le-a scris despre Gogol, Tolstoi sau Thomas Mann. Raicu e, poate fără să-și dea seama și, în orice caz, nedecalarînd-o, practicantul cel mai pătimaș, la noi, al "criticii de identificare". Nu-l interesează atît "operele" propriu-zise, adică produsele finite ale scriitorilor, izbucirile lor artistice, ci un "proiect" obsedant, "tema" care urmărește subteran tot ce ei auștorm pe hîrtie. Și la Ionescu descoperă îndată o preocupare recurentă, moartea, și glosează asupra atitudinii autorului asupra acestui dat esențial. Raicu își propune (p. 7) să nu cadă pradă vreunei "exaltări", dar degeaba. Regimul criticii lui e tocmai o astfel de intrare în tranșă, scrisul sub efectul unei anume febre participative. Pîndește locurile unde textul lasă impresia că-i permite să se strecoare în pielea autorului. "Am sentimentul că ating aici o problemă acut ionesciană", notează la pagina 49. Și mai încolo: "Nu se scrie critică literară cu moartea în față (...) Dar teatrul se poate scrie? (...) Nu știu cum de a izbucit, tot încerc să arăt, tot dau tircoale".

Comentariul lui Lucian Raicu e de derviz învîrtitor în jurul autorului supus adorației sale. Dacă distanța critică dispare și lasă loc unor afirmații contestabile ("Orice lume în care există moartea (...) și nu există libertatea..."). Dar cum poate avea parte omenească cu adevărat de ultima, cită vreme rămîne prezentă cea dintîi? Într-un citat ulterior, chiar Ionescu spune: "Mon espace interieur n'est pas libre", iar criticul aduce el singur să noteze curînd, înțelegîndu-și autorul mai bine: "Natura umană secretă se însuși în proporții variabile raul generalizat de condițiile universului totalitar, în omul însuși sînt sădite rădăcinile acestui totalitarism (...) Raul totalitar există în germene, uneori în forme foarte active, eric și pretîndem" (s.n.), și "rețele științifice ținesc la tot pasul. Raicu ne atrage atenția, cu o rară putere penetrantă, asupra "neînduplecării", "ambivalenței", "simplității", "bucuriei", "evidenței", "terapeuticii" ionesciene, reușește să spună lucruri originale și profunde, într-o manieră luminoasă și tulburătoare. Mai ales ceea ce afirmă despre humorul "serios" al scriitorului nu se poate uita. Raicu simte prea puțin poftă să "valorifice" opera lui Ionescu, să o "descrie" sau să o "caracterizeze", să-i releve "particularitățile". Comentatorul îl interoghează pe autor în legătură cu frămîntările sale și ale anilor noștri, descoperă la el răspunsuri edificatoare în problemele contemporane cele mai sfîșietoare. Ionescu iese astfel mai "valorificat" și "situat" decît în nu știu ce analiză

savantă. E o demonstrație foarte convingătoare a actualității scriitorului și înzestrării exegetului.

Jurnalul personal se înfășoară ca un vrej pe textul critic, luncă firesc de la un comentariu către confesiune. Înaintînd în scrierea cărții, Raicu își mărturisește ezitățile, insatisfacțiile, speranțele ("merge greu, nu merge deloc"; "sîncer vorbind, toate aceste considerații sînt lipsite de însemnătate, biete puncte de sprijin în cîrgerea frazelor"; "acum îmi dau seama că cele două voci nu trebuie separate, abia împreună își revelează sensul amar, luminos și poetic").

Menționînd răbdarea cu care Ionescu recomanda parcurgerea momentelor "rele" din viață, comentatorul scrie: "Străbat eu însumi, ajuns în acest punct, un moment lung, un moment care se prelungește, un veritabil impas". De aici la împărțirea experienței proprii cititorului nu mai e nici o piedică.

Insemnările lui deschid astfel paginile unor note intime, în majoritate, să recunoaștem, livești, reflecții privindu-l pe Camus și Sartre, impresii culese din contemplarea imobilelor în care au locuit Proust sau Foucault, străzilor pe unde obișnuia să trecă Barthes, zărit de Raicu doar o singură dată, cînd acesta mai trăia. Trauma anilor petrecuți în regimul totalitar abandonat cheamă la rîndul ei alte însemnări personale. Considerațiile despre Ionescu îi revine adesea comarurile și-i dau prilejul să le evoce în numeroase pasagi. Adoagă la cartea Scene din romanul literaturii ceea ce avea pe suflet și nu era cu puțință să fi fost spus acolo. Sînt observații de o mare finețe analitică a viști scriitoricești în anii cînd regimul ceușist născocise diverse forme "rafinat" prin care să-și exerceze controlul asupra spiritului, să obțină schilodirea și aservirea lui. Raicu explică excelent mecanismul "deghetărilor" și "înghețurilor" succesive, umilinta libertăților obținute "prin grație", obosirea deliberată a ermității intelectuale. Găsim o mulțime de observații inteligente privitoare la "dramatizarea" fatală a scriitorului în Est. Cu totul remarcabile sînt considerațiile despre împotrivirea naturală a talentului autentic la prostituirea artistică și felul cum îi face aceasta pe autocii importanți să cadă mai jos ca emulii lor mediocri în actual acomodării. Nu mai puțin grătore e radioscopia noilor activități culturale "școlii" și merita o mențiune specială demontarea aparatului care produce o speță de literatură, a așa-zisului curaj, programată și ea să țină locul creației artistice adevărate.

"Sufăr aici - zice Raicu - de un fel de obsesală neîncetătoare, din care aș vrea să ies, din care nu pot să ies oricît aș vrea." Pe acolo, cartea se resimte de această stare. Comentatorul privește nu o dată îndărăt cu dezolare la rozele eforturilor sale: "Ar trebui, dacă aș fi loial cu mine însumi, să întreprind aceste considerații...". "Nu se poate scrie critică literară - decît întorcîndu-te cu spatele la moarte,

Luni 28 martie, la Paris, Eugen Ionescu a încetat din viață

a spus-o Ionescu însuși la 20 de ani..."; "dincolo de -asta- ce ar mai fi de spus despre Ionescu, omul și opera? Nimic, desigur". Introduce, cu să mai amplifice textul, care nu crește destul, un interviu din 1986, acordat lui George Pruteanu și apărut în revista Cronica. Își amintește că a scris ceva despre "jurnal" pentru Caiete critice și textul nu a mai fost publicat după rămînera autorului în străinătate. Paginile au apărut ulterior în Contrapunct. "Ia să vedem ce gîndeam despre "jurnal" cu exact un an înainte de a începe (...) acest "Jurnal cu Ionescu"-", se întreabă și reproduce interviul, de altfel scilpitor.

Într-un loc își spune: "Voi evita să complic lucrurile aglomerînd prea multe ghilimele". Dar tocmai ceea ce frapază în primul rînd la lectura unei pagini de Lucian Raicu e cantitatea lor neobișnuită. Editura a căutat să o ascundă, înlocuind nenumerabilele ghilimele cu sublinierea tipografică a respectivelor cuvinte sau sintagme. Abia așa însă le-a făcut să sară în ochi. E aici un tic care trădează și o încălcătură critică atribuită discursului critic. Cuvintele nu trebuie luate doar pur și simplu așa cum sînt înțelese ele de obicei; vorbitorul are în vedere un sens al lor mai adînc, care s-ar cuveni socrmonit, dar în etanul criticii de identificare lipește răgazul pentru a mai stăruia asupra conotațiilor, nuanțelor, explicațiilor. "Acum", "aici", "acolo", "treabă", "vinovat", "ruptură", "poartă", "împreună", "noștri", "înalt", "cădere". A fi activ, acestea toate au încă nevoie de precizări. De unde să ia criticul timpul și răbdarea ca să le dervolte? Mai curînd o complicitate secretă cu cititorul avizat, în stare să dibue singur substratul prepus al vorbelor, ar putea rezolva lucrurile. E de ajuns, așadar, numai un semn preventiv. Discursul critic se ezoterizează pe nesimțite, după modelul comunicării în conferențele hermetice.

Lucian Raicu are atît de mult talent și este, totuși, prea adevărat critic în fond, ca să nu presimțim o asemenea primejdie. De aceea notează la pagina 109: "Doar niște biete cuvinte mi-ar trebui. Este mult mai greu să le găsești decît pe cele subtile, complicate, pretențioase, presupuse a fi la locul lor într-un comentariu de critică literară. O -hermeneutică?- Sună rău, rău de tot...".

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere nr. 1, cod 79734, tel. 617.29.87; 617.65.75

Director general GABRIEL LIICEANU.

Director editorial: ADRIANA IRIMIA.

Director managerial: THOMAS KLEININGER

IONESCU

Sub semnul berbelei

Eugen IONESCU
Sub semnul întrebării
traducere din franceză de
Natalia Cornăușanu

Cartea cuprinde eseuri, fragmente autobiografice și interviuri publicate de Ionescu în anii '70 în presa franceză, precum și cîteva texte inedite ale sale. O mențiune aparte necesită scrișoarea către M(onica Lovinescu), despre prima reprezentare a piesei Cîntăreața cheală. Ca mai toate eseurile, fragmentele de jurnal și interviurile sale, și cele cuprinse în volumul Sub semnul întrebării surprind - prin întrebările grave pe care și le pune autorul și prin răspunsurile grave pe care le oferă întrebărilor ce-i sînt adresate - fața nevăzută dar mereu bănuțată a dramaturgului.

Visurile obsesive din Jurnal în firime și Antidisturi ocupă și în acest volum un loc important.

Mircea ELIADE
Fragmentarium

Cu prima ediție apărută în 1937, Fragmentarium este unul din volumele "românești" ale autorului. Sînt adunate laolaltă texte publicate anterior în reviste. Subiectele lor, deși foarte diverse, sînt subsumate interesului constant al lui Eliade pentru semnificația și simbolismul gesturilor esențiale ale omului. Intuiția și pasiunea dar și știința și echilibrul în judecată dovedite de tînarul autor (30 de ani la acea dată) fac din acest volum o carte fermecătoare și un loc al aventurii spiritului.

ELIADE

Fragmentarium

Agentul dublu Aldrich Hazen Ames

În domeniul spionajului, operativii de la contrainformații sînt deseori numiți "pălănjeni" din cauza plaselor pe care le țes. Cel mai mare "pălănjen" al tuturor timpurilor a fost James Jesus Angleton. Timp de aproape 20 de ani, în anii '50 și '60, Angleton a stat în biroul său de la CIA, înconjurat de mormane de dosare care purtau mențiunea "top-secret", cu transperantele trase în permanență, unde singura scîlpire venea de la țigara pe care Angleton o ținea veșnic în colțul gurii. Neavînd încredere în nimeni și punînd permanent ceva la cale, Angleton căuta o "cirtă" - care în jargonul spionilor însemna "agent adînc infiltrat", un funcționar mijlociu controlat în secret de Kremlin, infiltrat adînc în sanctuarul CIA. Angleton nu a găsit niciodată această "cirtă". În schimb, și-a pierdut treptat mințile, rătăcînd în labirintul țelurilor sale, autoexilat în ceea ce el numea "deșertul ogînzilor".

Aldrich Hazen Ames este personificarea coșmarului lui Angleton. Vor trece ani pînă cînd să se poată evalua paguba făcută, dar actul său conștient de trădare se conturează ca cel mai mare scandal de spionaj de la cel al familiei Rosenberg, cea care a furat secretul bombeii atomice în timpul celui de-al doilea război mondial.

Într-o fierbîntă după-amiază de august, în 1985, Aldrich Hazen Ames și Maria del Rosario Casas Dopuy și-au jurat credință veșnică într-o bisericuță încistătoare, aflată pe un deal, în Arlington, Virginia.

În acea zi teribilă de august, Ames era însă chinat de gânduri. Cu numai 10 zile înainte, Vitali Iurenko, cadru mediu în contrainformațiile sovietice, desertase - sau a pretins că a desertat - în SUA. Ames avea sarcina să-l aștepte pe Iurenko la baza aeriană Andrews, dar după o noapte de beție nu a auzit deșteptătorul și a ajuns acolo cu cîteva minute mai tîrziu. Ames era implicat în interogarea zilnică a lui Iurenko în legătură cu operațiunile întreprinse de KGB împotriva țărilor occidentale, inclusiv infiltrarea de agenți în SUA. În același timp, Ames se pregătea pentru un transfer de la sediul CIA din Langley, Virginia, la Roma.

Superiorii săi de la CIA nu priveau cu ochi buni căsătoria lui Ames. Cei doi s-au întîlnit pentru prima dată în 1982, în Mexico City: el era ofițer CIA și ea era atașat cultural la ambasada Columbia. Mexico City este o adevărată Mecca a spionajului cubanezi, ruși, americani se întîlnesc în cafelele, încercînd, fiecare, să-i transforme pe ceilalți în agenți dubli în favoarea sa. În 1983, Ames o puse pe Rosario pe stative de plată ale CIA, ca informată, dar ea era și prietena lui. Ofițerii CIA nu au voie să întretină naționale de legături cu agenții lor sau să se căsătorească cu persoane de altă naționalitate.

În cei nouă ani care au urmat, Ames a vîndut cu bună știință KGB-ul și succesorilor săi, MBRF, numele agenților sovietici recrutați de CIA și secrete valoroase despre modul în care SUA supraveghea Uniunea Sovietică. În tot acest timp, soția și-a făcut depuneri substanțiale în două bănci din Virginia și au transferat alte sume de bani la bănci din SUA și din străinătate. În final, aceste tranzacții se ridicau la 1,5 milioane dolari - sumă plătită lui Ames, mai tîrziu de Uniunea Sovietică și apoi de Rusia. În schimbul secretelor care vizau securitatea națională. La începutul lui martie 1994, Ames, 52 de ani și soția sa, 41 de ani, au fost arestați în Arlington, Virginia, pentru spionaj. Dacă vor fi găsiți vinovați, vor fi probabil condamnați la închisoare pe viață.

La Washington se speculează că acest "caz Ames" este cel mai mare caz de trădare comis de un ofițer de contrainformații din istoria SUA. În situația în care Ames refuză să vorbească, iar soția sa dă vagi speranțe că ar putea coopera, spionii și legiștii nu pot decît să hănușească proporția răului făcut. Ames cunoștea numele adevărate ale tuturor agenților sovietici, și mai tîrziu al celor ruși, care erau recrutați de SUA. Mai multe operațiuni CIA au fost compromise, probabil ca urmare a activității lui Ames, ceea ce a dus la execuția a 10 agenți sovietici. Nu există indicii că Ames a transmis și secrete militare, dar posibilitatea ca el să fi informat Moscova despre fiecare operațiune de contrașpionaj întreprinsă de CIA împotriva sovieticilor, în ultimii ani, ridică întrebări grave referitoare la aparatul de securitate al Americii.

Președintele Clinton a cerut ca Moscova să-și retragă imediat spionii din Washington și a chemat la cooperare în ceea ce privește evaluarea ravagiilor. O echipă la nivel înalt din cadrul CIA a fost trimisă la Moscova pentru a obține informații de la Serviciul de Contrașpionaj al Rusiei. După ce s-au întors cu minile goale, Clinton a ordonat expulzarea lui Alexandr Lisenko, "diplomat" rus din Washington, cunoscut ca ofițer superior al MBRF în SUA.

Dar întrebările cele mai incomode sînt: Cînd și cum a fost Ames recrutat? Și-a recrutat el soția - sau lucrurile s-au petrecut tocmai invers? De ce nu s-au descoperit acțiunile lor pînă acum? Dat fiind că salariul unui GS-14 este de 69.843 dolari, de ce nu s-au ridicat semne de întrebare în legătură cu casa lor de 540.000 dolari și Jaguarul de 65.000 dolari?

"Cirtă" Ames

Cînd au început anchetații de la CIA și FBI să-l urmărească? În 1986 sau alina în 1991 - și de ce se așteptat atât de mult pînă să-l aresteze? Și, ce-i mai important, mai sînt și alte "cirtă" în CIA?

Aldrich Ames era considerat un spion slab - probabil de aceea a fost așa de bun timp de mai mulți ani. În 1967 a absolvit universitatea "George Washington", facultatea de istorie, și odată cu asta și-a început pregătirea ca ofițer de urmărire, învățînd tot ce era legat de detectarea spionilor dugmani și de încercarea de a-i rușina ca spioni pentru SUA.

În 1969, Ames și prima sa soție, Nancy, care lucra cu el la CIA, au fost trimiși la post în Ankara, Turcia. Turcia se învecina la nord-est cu Uniunea Sovietică, acesta fiind cel mai important loc pentru CIA în ceea ce privește recrutarea agenților pentru SUA, din rîndul funcționarilor de la ambasada sovietică, din comerț și presă.

Ames a revenit la sediul CIA din Langley în 1972, unde a rămas cinci ani, specializîndu-se ca analist. Apoi s-a mutat în New York City, unde a făcut ceea ce se face toți vîntorii de spioni cînd ajung în Manhattan: a căutat potențiale "achiziții umane" la ONU. Dacă Ames a scăpat atenției KGB la Ankara, cu siguranță că acest lucru nu s-a întîmplat și în Manhattan.

În 1981, Ames a fost trimis în Mexico City, unde a fost numit în cadrul departamentului CIA ca-

re se ocupa de Uniunea Sovietică/Europa de Est (S.E.) și se ocupa de recrutarea de potențiali agenți. În timp ce Ames era în Mexic, cultivînd legături cu ofițeri KGB, FBI a făcut două achiziții importante din rîndul spionilor sovietici: Valeri Martinov, specialist în științe, care juca rolul de atașat cultural la ambasada, și Serghei Motorin, specialist în politici.

Rămîne un mister dacă Ames a recrutat vreun ofițer sovietic în Mexico City sau s-a lăsat recrutat de ei. Cert este că a realizat un contact important care îi va marca viața: Maria del Rosario, soată și intelectuală de mare clasă, prietena cu Gabriel Garcia Márquez.

Între 1983 și 1985, Ames a fost șeful diviziei de contrainformații pentru Uniunea Sovietică din cadrul S.E. Din martie 1984 pînă în iulie 1986, pe oadă cît a stat la Roma, Ames era împuternicit să discute prin telefon și să se întîlnească cu funcționari de la ambasada sovietică. Regulamentul CIA prevedea ca toate aceste contacte să fie anunțate în avans și raportate după aceea. Fără stirea superiorilor săi, Ames a început să aibă astfel de contacte despre care nu raporta nimic.

Cum în aceeași perioadă, CIA și FBI au primit trei indicii grave că în mijlocul lor se afla infiltrată o "cirtă", un agent american care lucra pentru ruși, Howard, a fost anunțat că este urmărit și a reușit să fugă la Moscova, iar cei doi agenți ruși răcolați în 1980, Motorin și Martinov, au fost rechemati la Moscova și executați.

Nu se știe sigur dacă în spatele acestor lapte se afla Ames. În 1986, el trece cu bine testul de detectorul de minciuni făcut funcționarilor de la contrainformații din cinei în cinei anii. Erau totuși modificări în comportamentul lui Ames: devenise socialist, cu o înclinare spre băutura și dans. În timpul misiunii sale în Italia, în 1986, putea fi văzut în cele mai mondene locuri. În această perioadă, soții Ames au transferat mari sume de bani la bănci din Elveția, Columbia și Italia.

După ce cuplul a revenit în Washington, în 1989, a început să-și folosească rezervele ca să plătească "cash" pentru o casă de 540.000 dolari, mobilă de 7.000 dolari și o Honda de 19.500 dolari.

În tot acest timp, nici CIA, nici FBI nu au progresat mult în găsirea caracteristicilor pe care o suspectau din 1983. Șcheia decisivă care a aprins focul a fost, se pare, trădarea și dispariția. În 1990, a unuia dintre cei mai valoroși agenți raculați de SUA din rîndul ofițerilor de contrainformații KGB, care avea numele conspirativ "Prologue". În octombrie 1991, agenții FBI găsesc în computerul de acasă al lui Ames, următorul mesaj datat 17 decembrie 1990: "Am aflat că G.T. Prologue este criptonimul oficialului SCD despre care v-am informat anterior". Ames avusese acces la informațiile referitoare la G.T. Prologue și doar cu trei zile înainte făcuse un memorandum CIA pe acest subiect.

În 1991, Ames a fost transferat la departamentul "Narcotice" din CIA, ceea ce semăna a retrogradare. Din acest moment cuplul a fost permanent ținut sub observație. Au fost luate toate hirtilele, panglicile uzate de la mașina de scris și imprimanta din lada de gunoi, s-au pus microfoane în casă și la telefon, au fost puși agenți de observație în apropierea casei și s-a intrat pe computerul lui Ames. Așa au aflat de călătoriile, neraportate, pe care Ames le-a făcut în Venezuela și Columbia și de sistemul de schimbare de informații cu agenții ruși.

Discuțiile purtate dovedesc și implicarea lui Rosario în activitățile soțului ei.

Dovezile au fost multe și suficiente ca la începutul lui martie 1994 soții Ames să fie arestați. Dar fără cooperarea lor, CIA și FBI nu vor ști niciodată exact ce operațiuni au fost compromise și cît, și ce vieți au fost distruse.

Ames, perceput de colegii săi ca un om mediu, superficial, ratat, mare consumator de băuturi alcoolice, lipsit de prieten, era, clar, o țintă ușoară. În plus, avea mare nevoie de bani. Se pare că banii, nu ideologia, constituie motivul pentru care spionii moderni se vînd. Și mai spune o veche colegă de școală a lui Ames: căderea lui a început "odată cu dezgustul față de el însuși. Apoi a fost o provocare de inteligență... un joc. Care este, în realitate, cel mai deștept de aici".

Între timp, Clinton rezistă cererilor de retragere a ajutoarelor străine pentru Rusia, menținîndu-și sprînjul pentru Eljin și reformele democratice și economice din Rusia. Cei de la CIA și FBI continuă însă să se întrebe dacă nu cumva mai este vreo "cirtă" infiltrată în mijlocul lor.

Traducere și adaptare de Adriana Tudor
(După "Time" și "Newsweek")

Gabriela Adamesteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andreea Cornea (redactor-șef adjunct), Ilie Serbănescu (publicist comentator), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Armeanu (actualitate socială), Horatiu Pepine, Marian Chiriac, Raluca Stroe-Brumariu (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Camelia Niculae (contabil), Radu Dobânda (corector), Gina Macin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Coșdor, Mihnea Chișu (difuzare), Florea Sava (publicitate). Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentariu politic), H.-R. Patapievici (cruce). Corespondenți interni: Ioan Muzilescu (Cluj). Corespondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Tovek (Berlin), Ion Mircea Damian (Paris).

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

Acest număr
a aparut
cu sprijinul
Fundatiei
Soros

Tipărit la
"TIPOREX" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag,
Alexandru Cirip
Revista "22"

ISSN-1220-0761